Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети,
Ўзбекистон ССР Олий Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН
№ 221 (14.384).

1969 СЕНТЯБРЬ 21 ЯКШАНБА

Баҳоси 2 тийин.

МАШИНА ТЕРИМИ — ИШНИНГ УНУМИ

ҚАРШИ («Совет Ўзбекистони» мухбири). Қашқадарё областидаги «Косон» совхози пахтакорлари 3300 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 33 центнердан «оқ олтин» етиштириш йўлида баракали меҳнат қилдилар. Ҳозир 2 мингдан зиёд киши кўпминг килограммчилар мусобақасига қўшилиб пахта термоқда.

Куни кеча совхозда машина терими уюшқоқлик билан бошлаб юборилди. Мавжуд 44 терим агрегатининг ҳаммаси далада жавлон уряпти. Ҳар бир машина билан 3-4 тоннадан пахта териляпти. Машиналар пайкалларга киритилганидан сўнг терим суръати икки баравар кўтарилди.

Шоймардон Қудратов чақириғига қўшилган Н. Сатторов, Х. Холиқов, З. Дилмуродов, М. Раҳматуллаева каби «зангори кема» капитанлари пахта теримида алоҳида жасорат кўрсатишяпти.

ТЕРИМ ИЛҒОРЛАРИГА ТЕНГЛАШИНГ!

Шоймардон Қудратовнинг ватанпарварлик ташаббуси кенг қулоч ёймоқда

- **Республиканинг барча хўжаликларида йиғим-терим суръати тобора авж олаётир**
- **Ленинча меҳнат вахтасида туриб ишлаётган кўпминг килограммчилар сафи кун сайин ортиб боряпти.**

ТЕРИМНИ АВЖ ОЛДИРАЙЛИК

Республикамиз пахтакорлари ҳаётида энг масъулиятли давр бошланди.

Бу давр шунинг учун масъулиятлики, қалбимизнинг қўрини, юрагимизнинг ҳароратини сарфлаб, меҳр билан парваришлаб етиштирган пахтамизни, ўзбек халқининг миллий ифтихори бўлган «оқ олтин»имизни қисқа муддатда териб олишимиз, унинг бир мисқоли ҳам нобуд бўлишига йўл қўймаслигимиз керак. В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги шарафига зиммага олинган юксак социалистик мажбуриятларни муваффақиятли бажаришимиз, 4 миллион 100 минг тонналик улкан «оқ олтин» хирмонини барвақт қад кўтартиришимиз, мамлакатимиздаги қардош халқлар, социалистик ҳамдўстлик мамлакатлари халқлари олдидаги интернационал бурчимизни тўла бажо келтиришимиз зарур. Бутун мамлакат, барча совет халқлари, социалистик мамлакатларнинг халқлари бизга зўр умид, катта ишонч билан қарамоқдалар.

Шу боисдан пахта фронтида меҳнат жангу-жадали кун сайин эмас, балки соат сайин авж оляпти. Миллионлаб фидокорлар бу фронтга отланди. Юраги пахта ишқи билан ураётган, қалби «оқ олтин» меҳру-муҳаббати билан тўлиб-тошган, ўз тақдирини пахтачилигимизнинг тақдири, унинг юксалиш истиқболи билан маҳкам боғлаган, билимини, бой тажрибасини пахта етиштиришни кўпайтириш учун курашга сарфлаётган пахтакорларимиз, ўтган йиллардагидек бу йил ҳам, катта ва масъулиятли синовдан муваффақиятли ўтишларига, барча ҳосилни қисқа муддатда йиғиб-териб олишларига, партия, Ватан, халққа Ленин юбилейи шарафига олинган юксак мажбуриятни тўла адо этдик, давлатга 4 миллион 100 минг тонна «оқ олтин» сотиб, ўзимизнинг ватанпарварлик, интернационал бурчимизни содиқлик билан бажардик деб ғолибона рапорт беришларига шубҳа йўқ.

Бунинг учун пахта далаларида етарли ҳосил тўпланди. Уни териш ва давлатга топшириш суръатини тезлаштириш, истисносиз барча область, район, колхоз ва совхозларда теримни кенг авж олдириш лозим. Сурхондарёлик машҳур механизатор, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Шоймардон Қудратов ўз мактубида айтганидек, ҳар бир кун, соат ва дақиқани ғанимат билиб, барча кучни пахта теримига сафарбар этиш, терим суръатини тинмай кучайтиришга эришиш керак.

Одатдагидек, бу йил ҳам теримни биринчи бўлиб жанубдаги Сурхондарё, Қашқадарё, Бухоро областлари бошлаб берди. Ана шу областларда терим суръати тобора кучайтириляпти. Қашқадарё областида ҳар куни йиллик планнинг бир процентидан ортиқ, Сурхондарё ва Бухоро областларида бундан сал озроқ пахта тайёрланяпти. Бу областлардаги кўпгина хўжаликлар, бригадалар ҳар куни йиллик планнинг 2—3 проценти миқдорида ва бундан ҳам кўпроқ пахта топширишга эришяптилар. Айрим илғор бригадалар эса планни бажариб, давлатга мажбурият ҳисобига пахта сота бошладилар.

Фарғона водийси, Самарқанд, Тошкент ва Хоразм областлари, Қорақалпоғистон АССРда ҳам теримга киришилди. Аммо бу областларда ва Автоном республикада терим суръати ҳали жуда паст, давлатга кам пахта топширилияпти. Сирдарё областида эса терим ҳали бошланганн йўқ.

Ҳосил йиғим-теримининг кейинга сурилишини ҳеч қандай сабаб билан оқлаб бўлмайди. Чунки, ҳамма ерда пахта яхши очилган. Шундай бўлгани ҳолда айрим областлар, районларнинг партия, совет ва қишлоқ хўжалик ташкилотлари, колхоз ҳамда совхозларнинг раҳбарлари ҳосил йиғим-теримига киришиш кечикаётганлигига, терим оммавий суратда қизитиб юборилмаётганлигига ғўзанинг ривожланишидаги кечикишни сабаб қилиб кўрсатишга ҳамон уринмоқдалар, ҳосил ҳали етилгани йўқ демоқдалар.

Тўғри, бу йил баҳорда пахта майдонининг бир қисмига чигит қайта экилди. Ана шу майдонлардаги ғўзанинг ривожланишида қолоқлик юз берди, ҳосилнинг етилиши кейинга сурилди. Лекин чигит апрель ойида экиб олинган, ғўза табиий офатдан зарарланмаган ва нормал ривожланган, бинобарин ҳосил ҳам барвақт етилган майдонлар кўпчиликни ташкил этади. Бундай майдонлар ҳар бир область, район, колхоз ва совхозда бор. Нега ана шу жойлардаги очилган пахтани териб олишга киришилмаяпти? Афтидан, баъзи ўртоқлар пахта ҳали яхши очилгани йўқ деган, республикамизда пахта териш ва тайёрлаш суръатининг кейинга сурилишига сабаб бўлаётган, теримни оммавий равишда қизитиб юборишга тўсқинлик қилаётган зарарли кайфиятдан ҳануз қутилмаганга ўхшайдилар. Бунга қаттиқ зарба бериш керак!

Шуни унутмаслик керакки, айниқса бу йилги шароитда ҳосил йиғим-теримининг тақдирини, давлат плани ва олинган юксак мажбуриятларни бажариш учун олиб бориладиган курашнинг тақдирини машина терими ҳал қилади. Партия ташкилотлари машиналарда 1 миллион 800 минг тонна пахта териш юзасидан олинган мажбуриятнинг тўла ва ошириб бажарилишини барча чоралар билан таъминламоқлари даркор. Бунинг учун ҳамма жойда машина теримига тайёргарлик кўриш билан боғлиқ бўлган барча ишларини бугун-эрта туғаллаш, дефолиацияни вақтида ва сифатли ўтказиш, бу муҳим тадбирни асоссиз равишда чўзиб ва кейинга суриб юбормаслик зарур. Дастлаб дефолиация қилинган, ғўзанинг барги тўкилган ва етарли миқдордаги кўсаклар очилган жойларда машина теримини дарҳол бошлаб юбориш лозим.

Шоймардон Қудратов мактубини пахтакорлар ўртасида кенг пропаганда қилиш, у бошлаган ташаббусни кенг қанот ёйдириш керак. Айни вақтда партия ташкилотлари ҳосил йиғим-теримида коммунистлар ва комсомолларнинг авангардлик ролини таъминлашлари, теримчилар, механик-ҳайдовчилар ва ҳосил йиғим-теримида қатнашаётган барча колхозчилар ҳамда совхоз ишчиларининг унумли ишлаши, яхши дам олиши ҳақида тинмай ғамхўрлик қилишлари, уларга қулай маданий-маиший шароитлар яратиб берилишига эришишлари зарур.

Шунга эришайликки, ҳар бир колхоз ва совхозда, ҳар бир область ва районда терим суръати кун сайин, соат сайин кучайсин, давлатга бугун кечагидан, эртага эса бугунгидан кўпроқ пахта топширилсин!

ЧЕВАРЛАР

ШЕРОБОД («Совет Ўзбекистони» мухбири). Райондаги Ленин номли қўриқ совхоз коллективи пахта ҳосилини йиғиб-териб олиш ва давлатга сотишда Сурхондарё областидаги илғор хўжаликларнинг карвонбошиси бўлиб бормоқда. Бу ерда машина терими кун сайин қизғин тус олдирилаётганлиги билан бир қаторда, пахтани қўлда теришга ажратилган 700 гектар ерда кўпминг килограммчилик ҳаракати ҳам қизғин тус олиб кетди.

Пахтани қўлда теришга ажратилган 532 кишининг ҳар бири ўрта ҳисобда кунига нормадаги 45 килограмм ўрнига 80-100 килограмм «оқ олтин» теряпти. Теримчилардан 300 дан зиёд киши кўпминг килограммчилик ҳаракатига қўшилди.

4-бўлимдаги ўртоқ Қудрат Юсупов бошлиқ юқори ҳосилли бригаданинг ҳамма аъзолари кўпминг килограммчилар ҳаракатига қўшилдилар. Бригада чеварларидан И. Раҳмонова, Х. Жабборова, О. Ҳасанова каби азаматлар ҳар куни 180-220 килограммдан «оқ олтин» териб, улкан хирмонга баракали ҳисса қўшмоқдалар. Уларнинг ҳар бири мавсум бошидан бери 2 тоннадан зиёд пахта терди.

Бригада аъзолари 24 сентябрда ғалаба рапорти бериш учун курашяптилар. Ҳосил йиғим-теримини 30 иш кунида туғаллаш учун курашаётган бу совхозда машина терими билан бир қаторда, кўпминг-килограммчилик ҳаракати ҳам кун сайин қулоч ёймоқда.

А. ХАЛИЛОВ.

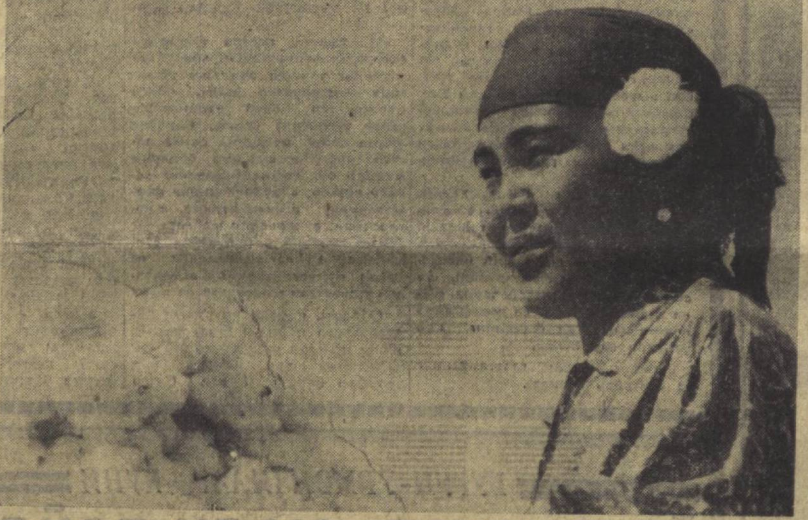

Сурхондарёлик пахта устаси Шоймардон Қудратовнинг чақириғи Бўка райони меҳнаткашларининг ҳам куч-ғайратини ошириб юборди. Юқоридаги суратда: «Кўкорол» совхозининг моҳир механизатори Маннон Иброҳимов. У Қудратов мактубига жавобан бу йил 100 тонна пахта термоқчи. Пастдаги суратда эса, Калинин номли колхознинг чевар теримчиси Комилахон Раҳмонова.

О. Абдураҳмонов фотолари.

ТАШВИШЛИ СИГНАЛ

ДЕФОЛИАЦИЯ ЙЎЛИГА ТЎҒОНОҚ

Бухоро областининг пешқадам районлари дефолиацияни ўз вақтида ўтказиб, терим машиналарини ишга солиб юбордилар. Бу соҳада Қоракўл, Свердлов, Ромитан, Шофиркон районлари олдинда боряпти. Аммо катта карвондан орқада қовиб судралаётганлар ҳам бор. Ҳозир областда ҳамма Вобкентга нима бўлди деяпти. Бунинг боиси шундаки, бултур бу ерда дефолиация кеч ўтказилиб, машина терими плани аранг бажарилган эди. Бу йил ҳам ўтган йилги хатолар такрорланмоқда.

Сентябрнинг учинчи ўн кунлигига қадам қўйилди. Ленин қатор хўжаликларда дефолиация бошланмаган. Аэродромларга сув қуйиб юборилган. Район партия комитетининг секретари Ғ. Юсуповдан сўрадик:

— Дефолиацияни қачон бошлайсизлар?

— Қани, пахта очилаверсинчи, сўнг бир гап бўлар. Ҳали кўсаклар етилгани йўқ.

— Қайси колхозларда қанча майдондаги ғўза дефолиация қилинади?

— Эсимда йўқ.

Вобкент районида машина теримига ана шундай юзакичилик билан қаралмпти. Бу ерда давлатга сотиладиган 25 минг тонна пахтанинг 8 минг тоннаси машинада териб олиниши, бунинг учун 11 минг гектар майдонда дефолиация ўтказилиши керак. Кўсаклар очилмаяпти деган баҳона рўкач этиляпти. Ҳозир ҳар туп ғўзада 3-4 тадан кўсаклар бодроқдек очилиб турибди. Баъзи пайкалларда пахта қуриб кетяпти. Афсуски, дефолиация асоссиз равишда пайсалга солинаётир. Машина теримида салмоқли ўрин тутадиган «Ленинград» (раиси Х. Қурбонов), Ленин номли (раиси Н. Жўраев), Тельман номли (раиси Х. Полвонов), «Зарафшон» (раиси В. Паттоев) колхозларида машина теримига тайёрлик айниқса ночор аҳволда.

Райондаги қайси хўжалик раҳбари билан суҳбатлашманг дефолиация ўтказиш учун ҳали вақт эрта дейди.

Далаларни кўриб дилингиз яйрайди. Мўл пахта ҳосили кун сайин чаман бўлиб очилмоқда. Вақт ўтиб боряпти. Фурсат ғанимат. Ҳозирги долзарб кунларни бой берган пахтакор кеч кузда аттанг деб қолади.

Т. НАЗИРОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

4.100.000 тонна учун

Ўзбекистон ССР областларида пахта тайёрлаш ва ғўза баргларини дефолиация қилишнинг бориши тўғрисида 1969 йил 20 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи стун — областлар; иккинчи стун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи стун — мавсум бошидан буён тайёрланган пахта; тўртинчи стун — дефолиация қилиш топшириғи (гектар ҳисобида); бешинчи стун — дефолиация қилинган майдон; олтинчи стун — планнинг бажарилиш проценти.

Тошкент	0,23	0,67	210000	19348	9,2
Сирдарё	0,01	0,01	380000	22265	5,9
Фарғона	0,54	1,56	140000	—	—
Наманган	0,35	1,14	100000	—	—
Андижон	0,42	1,29	90000	1298	1,4
Самарқанд	0,04	0,08	160000	1621	1,0
Бухоро	0,84	5,46	160000	26164	16,4
Қашқадарё	1,24	7,21	90000	21974	24,4
Сурхондарё	0,86	4,92	200000	29300	14,7
Хоразм	0,20	0,35	100000	6953	7,0
ҚҚ АССР	0,14	0,57	190000	15570	8,2
Республика бўйича:	0,41	1,84	1820000	144493	7,9

Шу жумладан ингичка толали пахта:

Бухоро	—	—
Қашқадарё	1,04	4,98
Сурхондарё	0,78	6,16
Республика бўйича:	0,69	4,69

ЖАСОРАТ МАЙДОНИ

Пахта — бизнинг меҳр-муҳаббатимиз, чаноқдаги оппоқ қордек беғубор, нафис ва тоза меҳр-муҳаббатимиздир.

Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, Сурхондарёдаги «Советобод» совхозининг комплекс механизациялашган бригадаси бошлиғи Шоймардон Қудратовнинг ана шу гапларида жуда катта маъно бор. Чиндан ҳам пахта — энг севимли бойлигимиз, миллий ифтихоримиз бўлиб қолди. Обрў-ҳурматимиз ҳам, дастурхонимиз кўрки, тўй-ҳашамларимиз ҳам пахтадан. Пахта туфайли биз катта эътибор қозонмоқдамиз. Шу боисдан ҳам ҳар бир толасини эъзозлаймиз, хирмонларимиз кўкка бўй чўзаверсин, мамлакатимиз пахта конига айланаверсин, деб меҳнат қиламиз.

Шоймардон Қудратовнинг «Пахтакор, жасорат кўрсат!» деган ҳайқириғи Қашқадарё воҳаси бўйлаб ҳам кенг тарқалди, тилдан-тилга ўтди. Бу мактуб айниқса биз, механизаторларнинг куч-ғайратини ошириб юборди. Шу мактубга жавобан ҳар бир механик-ҳайдовчи янги-янги мажбуриятлар олиб ишламоқда.

3300 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 33 центнердан пахта топширишга бел боғлаган совхозимиз азаматлари мавсумга жиддий тайёргарлик кўрдилар. 2 минг гектар ердаги ғўза дефолиация қилинди. Шундан сўнг машиналарни пайкалларга киритиш учун имконият яратилди. 44 та агрегат пахтазорда жавлон ура бошлади. Дастлабки куниёқ ҳар бир агрегат билан ўрта ҳисобда 5 тоннадан ошириб «оқ олтин» терилди.

Пахта теримини муваффақиятли ўтказишда механизаторларимиз катта жасорат кўрсатишяпти. Улар ялпи ҳосилнинг 60 процентини пўлат этакларда териб берамиз дейишяпти. Ҳар бир агрегат билан 180 тоннадан пахта териш кўзда тутилмоқда. З. Дилмуродова, М. Раҳматуллаева, Х. Бобокалонова сингари механик-ҳайдовчилар мавсум нормасини икки баравар бажаришга сўз беришган. Шу кунларда улар машинада пахта териш топшириғини икки ҳисса ошириб адо этишяпти.

Мен ўтган йили «Ўзбекистон» маркали машинани бошқардим. Бу агрегат ўзининг мўъжизакор куч эканлигини амалда кўрсатди. Уни моҳирона бошқариб, мен 360 тонна пахта терган эдим. Бу билан неча ўнлаб кишиларнинг қўл меҳнатини енгиллаштирдим. Айниқса етиштирилган ҳосилнинг таннархини камайтиришда, меҳнат унумдорлигини оширишда машинанинг роли беқиёс катта бўлди.

Шоймардон Қудратовнинг мактубини ўқиб, бу йил камида 400 тонна пахта теришга сўз бердим. Мусобақадошим Н. Сатторов ҳам мен билан баравар пахта термоқчи. Ҳозир иккаламиз ҳам мўъжизакор «Ўзбекистон» агрегатини бошқаряпмиз. Ҳар куни машина бункеридан 10-12 тонна пахта бўшатяпмиз. Бошқа механик-ҳайдовчилар ҳам теримда алоҳида ўрнак кўрсатмоқдалар.

Ҳосил тақдири механизаторлар қўлида. Ёғин-сочинли кунлар бошланишига қадар даладаги ҳосилнинг ҳаммасини саранжом-сариштталаш учун агрегатлар кучидан тўла фойдаланиш талаб этилади. Биз худди шундай қилмоқдамиз. Мақсадимиз барча ҳосилни Улуғ Октябрь байрами кунигача йиғиштириб олиш ва социалистик мажбуриятни ошириб бажаришдан иборатдир. Бунга эришиш учун механизаторлар ўртасидаги мусобақани кун сайин, соат сайин қизитаверамиз.

Ҳонкелди ХОЛИҚОВ.
Косон районидаги «Косон» совхозининг механизатори.

КАРВОН ЙЎЛГА ЧИҚДИ

ХЎЖАЙЛИ, («Совет Ўзбекистони» мухбири). Район пахтакорлари Қорақалпоғистон Автоном республикасида биринчи бўлиб пахта теримини бошлаб бердилар. Улар юбилей йилида она-Ватанга камида 25 минг тонна «оқ олтин» армуғон қилишмоқчи. Ҳосилнинг 40 проценти «зангори кема»ларда териб олинади. Ленин номли, Охунбобоев номли, «Коммунизм», «Партия XVII съезди» колхозларининг пахтакорлари гектаридан 33-35 центнердан ҳосил етиштириш ҳақида ваъда беришган. 50 центнерчилар ҳаракатига қўшилган ўнлаб бригадалар гектар бошига 55 центнердан ҳосил кўтаришни мўлжаллашяпти. Бу бригадаларда бир йилнинг ўзида ҳосилдорлик 8-12 центнер ошади.

Район марказидаги В. И. Ленин номли майдонга янги ҳосил дурдоналари ортилган карвонлар келди. Бу ерда митинг бўлди. Қорақалпоғистон область партия комитетининг биринчи секретари Қ. Камолов Автоном республикада карвонбоши бўлган район меҳнаткашларини область партия комитети, Қорақалпоғистон АССР Олий Совети Президиуми ва Министрлар Совети номидан табриклади.

Митинг тамом бўлгандан кейин қизил карвон қабул пункти томон йўл олди. Шу куни Ленин номли колхознинг Қ. Жуманов, Х. Жумамуродов бошлиқ бригадалари давлатга йиллик планнинг 3-3,5 проценти, «Партия XVII съезди» колхозининг О. Эрназаров, Охунбобоев номли колхознинг А. Хўжаниёзов, Карл Маркс номли колхознинг Т. Ешимбетов бошлиқ бригадалари 2-2,5 процент миқдорида «оқ олтин» топширдилар.

Ҳа, Қорақалпоғистоннинг катта карвони йўлга чиқди.

Р. ЕШИМБЕТОВ.

ҚИЗҒИН ДАМЛАР

Шоймардон Қудратовнинг ватанпарварлик ташаббусига қўшилган Андижон районидаги «Ленинград» колхози азаматлари бу йил она-Ватанга 4740 тонна пахта сотишга бел боғлаганлар. Ҳозир йиғим-терим авж олмоқда. Хабибулла Қурбонов бошлиқ бригадада кунда йиллик планнинг 1.5 проценти миқдорида «оқ олтин» тайёрланмоқда.

Кўпгина колхозчилар терим нормасини ошириб адо этишяпти. Патилахон Мамажонова, Тожихон Ёдгорова, Муборакхон Алиева, Шафоатхон Эгамбердиева, Инобатхон Ёдгорова каби меҳнаткашлар 100-120 килограммдан пахта териб, хирмонга барака қўшишяпти.

Шунингдек, райондаги Дзержинский номли колхозда ҳам пахта териш ва давлатга топшириш кун сайин қизғин тус олмоқда.

Ў. ХОЛИҚОВ.

Фотолавҳалар

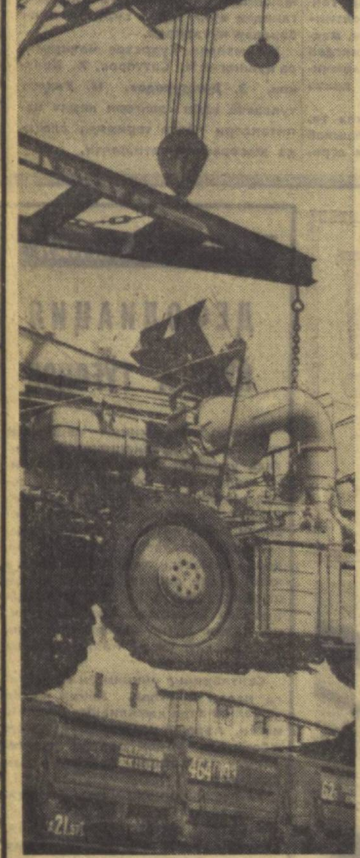

ТОШКЕНТ қишлоқ хўжалик машинасозлиги заводи коллективи пахтакор бободеҳқонларимиз учун бошланган шу долзарб кунларда «зангори кема»лар ишлаб чиқариш суръатини янада қизитиб юбордилар. Завод конвейеридан чиққан пахта териш машиналари пешма-пеш пахтакор хўжаликларга юбориб турилибди. Юқоридаги суратда янги машиналар Бухоро областига юборилаётган пайт. ҚҚ АССР. Тўрткўлдаги сиёсий маориф уйи ҳамиша гавжум бўлади. Бу ерда пропагандистлар марксизм-ленинизм классикларининг асарларини қунт билан ўрганадилар. Уртадаги суратда Тўрткўл сиёсий маориф уйининг ўқиш залида. Тошкент область Оржоникидзе районидаги «Қизил Узбекистон» колхозининг соҳибкорлари Узбекистондан ташқари Россия ва бошқа республикаларнинг шаҳарларига кўплаб ширин-шакар мевалар етказиб бермоқдалар. Пастки суратда боғдорчилик бригадасининг аъзоларидан Зотир Ёқубов билан Салима Саидмуҳамедова олма теришмоқда.

М. Баржанов (ЎзТАГ), Р. Саидова Қ. Розиқов, Н. Ключнев (ЎзТАГ) фотолари.

Партия турмуши: Ўзбекистондан хатлар

2.

МОНОЛОГМИ ЁКИ ДИАЛОГ?

ЭНГ ЯХШИ партия пропагандистлари ва агитаторларига ҳар доим хос бўлиб келган қимматли бир хислат бор. Улар ўз билимларини ҳамиша одамлар билан баҳам кўрадилар-у, лекин айни вақтда ҳеч қачон, ҳеч қандай вазиятда ўзларини бошқаларга ақл ўргатадиган ва панд-насиҳат қиладиган устоз деб кибирланмайдилар, В. И. Ленинидан бошланиб келаётган хислат бу. У меҳнаткашларга фақат ўргатиш, уларнинг сиёсий онгини ошириш билангина кифояланиб қолмасдан шу билан бирга ўша меҳнаткашларнинг ўзидан ҳормай-толмай, сира гердаймай ўргана билиш ҳар бир партия ходими учун мутлақо шарт деб ҳисоблар эди.

В. И. Лениннинг сўзи билан айтганда «Ҳар қандай масалада, ҳар қандай пайтда омманинг кайфиятини, омманинг ҳақиқий эҳтиёжларини, интилишларини, фикрларини ҳеч бир янглишмай белгилаб ола билиш, омманинг онглилиги ва у ёки бу хил хурофот ҳамда сарқитларнинг кучи қай даражада эканлигини сохта идеаллаштиришга заррача йўл қўймай белгилаб ола билиш...» учун шундай қилиш лозим.

Партия ташкилотлари республиканинг раҳбар ходимларини мана шунга йўллаб туриш билан бирга шу ходимлардан ҳар бирининг омма орасида олиб борилаётган сиёсий ишга муносабатини ҳам асло идеаллаштирмайдилар. Министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари аҳоли орасида олиб борилаётган сиёсий ишда шахсан қандай қатнашаётганликлари тўғрисидаги маълумотлар Узбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг пропаганда ва агитация бўлимига келиб туради. Бу соҳадаги манзара умуман анча хилма-хил. Масалан республика госпланининг раиси С. К. Зиёдуллаев, Олий суд раиси С. Пўлатхўжаев, унинг ўринбосари М. Биркин, Енгил саноат министри Ф. Хўжаев меҳнаткашларнинг коллективлари билан бажонидил учрашиб турадилар, уларни қизиқтираётган мавзуларда докладлар қилиб берадилар. Маданият министрлигида ва бошқа идораларда эса бу масалада чаққон ҳаракат қиладиган раҳбар ходимлар кам. Баъзи жойларда эса замоннинг талабларига жуда ажойиб жавоб қилаётганлар ҳам бор: Оммавий-сиёсий ишда қатнашиш тўғрисидаги справкаларга хизмат вазифаси талаб қилган одатдаги докладларни ҳам қўшиб қўймоқдалар.

Бунинг сабаби нима? Ходимларнинг ҳаддан ташқари бандлигими? Пропагандистлик тажрибасининг йўқлигими? Бундай ҳоллар ҳам учраб туради. Лекин идеология иши партия фаолиятининг шу соҳасидаги мутахассисларнинггина вазифаси деган ва томир ёйиб қолган нотўғри фикрнинг ҳам таъсири бор бунда.

(Давоми. Боши газетамизнинг 19 сентябрь сонида).

Ахборот бериш сиёсий ахборотчининг ғоявий-тарбиявий монологи деган сўз эмас. Ахборот беришнинг маъноси — одамларни тўлқинлантириб турган, жамиятнинг, коллективнинг, шахснинг манфаатларига тааллуқли бўлган масалалар устида одамлар билан партиявий тилда бевосита гаплашиш ва уларни қизиқтирган масала устида суҳбатлашиш, яъни партиявий диалог олиб бориш демакдир.

Жумладан, «Ленин жумаликларини» ўтказиш тўғрисида Самарқанд область партия комитети олаётган ҳисоботлар омма билан қилинаётган мана шундай диалогнинг ўзига хос «стенограммаси» деса бўлади. Меҳнаткашлар билан ўтказилган учрашувларда айтилган ўнлаб-юзлаб масалалар, таклифлар, мулоҳазалар ва илтимослар шу ҳисоботларда докладчилар томонидан қайд қилинади, сўнгра эса анализ қилиб чиқилиб, умумлаштирилади. Бу ҳисоботлар совет кишиларининг социал, сиёсий қизиқишлари кенглигини ва айни вақтда уларнинг партия ташкилотларининг ва давлат аппаратининг ишига нисбатан юксак даражадаги талабчанлигини яққол кўрсатиб турибди.

Турли ташкилотлар, муассасалар, идораларга нисбатан айтилган конкрет мулоҳазаларни область партия комитети алоҳида назорат остига олиб, шу мулоҳазалар юзасидан амалий чоралар кўришни талаб қилади. Бу нарса қанчалик ёрдам бераётганлигини, масалан, обкомга меҳнаткашлардан тушаётган шикоятлар ва аризаларнинг динамикаси ва характери кўрсатиб турибди. Чунончи, маиший, уй-жой икир-чикирларига доир шикоятлар, меҳнат можароларига, давлат ва партия интизомини бузишга тааллуқли шикоятлар кейинги йилларда икки баравардан зиёдроқ камайди.

Дуруст, танқидий фикрлар ҳозирги кунда ҳам кам эмас, ҳаттоки, илгаригига қараганда кўпроқ айтилаётир деса бўлади. Лекин танқиднинг йўналиши ва характери ўзгариб бормоқда.

Йўлларнинг аҳволи тўғрисида («асфальт беринглар!»), транспорт ишининг ташкил этилиши тўғрисида «автобуслар кам», «Янги маршрутлар очиб беринглар!» савдо тўғрисида (атлас, чиройли чинни идиш, мотоцикл сотиб олгани кўпинча шаҳарга боришга мажбур бўлаётганлигимизнинг сабаби нима?», «Ўқувчиларнинг формаларини, дарсликларини, дафтарларни, ручкаларни жойларнинг ўзида сотишни йўлга қўйса бўлмайдими?») колхозчилардан ва район марказларининг аҳолисидан тушаётган шикоятлар оз эмас.

Область партия комитети бўлимларига қойил қолиш керак: Мана шундай нуқул амалий масалаларни ҳал этишга кўп эътибор бериш билан бирга улар меҳнаткашларни ғоявий-сиёсий жиҳатдан тарбиялаш ишини сира ҳам қуруқ амалиётчилик ишига айлантириб юбораётганлари йўқ. Уларнинг бу ишларини муайян мақсадни кўзлаб ва пухта ўйлаб қилинаётган амалиётчилик дейиш тўғрироқ бўлур эди, чунки бу ишларнинг ҳам каттагина тарбиявий аҳамияти бор.

— Биз одамларга бераётган ахборот қанчалик конкрет бўлса, — дейди пропаганда ва агитация бўлимининг мудири Рант Геворкян, — бу ахборот уларнинг реал, кундалик талаблари ва эҳтиёжлари билан қанчалик яхши, чамбарчас боғланса, бундай ахборот фикрлар доирасидан фойдали ишлар доирасига шу қадар тезроқ ва енгилроқ ўтади.

Айрим ташкилотларда партия йиғилишларини ўтказиш практикаси тўғрисида коммунистларнинг берган танқидий баҳолари обкомда конкрет тадқиқот ўтказиш керак деган махсус мавзу туғилишига ёрдам берди. Шу текшириш натижасида маълум бўлдики, бундан уч йил муқаддам колхозларда йиғилишларнинг фақат 14,2 проценти мунтазам равишда ўтказиб турилган экан, қолган 85.8 проценти эса Уставда кўрсатилган муддатларга риоя қилинмаган ҳолда ўтказилар экан. Мана шунинг ўзи партия аъзоларининг ташаббускорлигини ва активлигини ривожлантириш йўлидаги ғов эмасми, сиёсий тарбия йўлидаги тўғаноқ эмасми, ахир! Эндиликда обком партия йиғилишларининг ўндан тўққиз қисмини бошланғич партия ташкилотларида КПСС Уставига белгиланган муддатларда ўтказиладиган бўлишига эришди.

Навбатда эса янги текшириш ўтказиш вазифаси турибди.

Ахборотнинг иккинчи, энг қимматли қатлами мана шу тарзда очилмоқда. Бу қатлам эса шунчаки тўпланадиган қатлам эмас, балки том маъноси билан қидириб топиладиган қатлам. Обкомдагилар мана шундай «қидириб топиш» билан шуғулланмай туриб, сиёсий ахборотнинг самарадорлигини ошириш тўғрисида жиддий гапириб бўлмайди, деган қатъий фикрга келганлар.

У ерда жойлардан олинадиган, меҳнаткашларнинг талаблари ва кайфиятларини, партия йиғилишларида коммунистлар айтган танқидий фикрларни акс эттирувчи дастлабки ахборотни ҳисобга олиш ва умумлаштириш яхши йўлга қўйилган. Бир мунча вақт ўтганидан кейин область ташкилотлари кўриб чиқиш натижалари ва кўрилган чоралар тўғрисида ҳар бир амалий мулоҳазага жавоб ёзиб юборадилар.

Лекин, афсуски, баъзи жавобларнинг кўрки жавобнинг мазмуни эмас, балки шу жавоб ёзиб юборган ташкилотнинг фирма бланкидан иборат бўлиб қолмоқда. Биз буни ўз кўзимиз билан кўрдик. Меҳнаткашларнинг сигналлари юзасидан кўрилган чоралар тўғрисида ёзиб юборилган маълумотларнинг биттаси ҳам қолдирилмай тўпланган тўққизта қалин папкада юзаки ёзиб юборилган жавоблар ҳам, мужмал изоҳлар ҳам оз эмас.

«Каттақўрғон районидаги Энгельс номли колхознинг аъзолари, — дейилади шу жавобларнинг бирида, — гастролга келган артистларни тез-тез юбориб туришни, шунингдек колхоз клуби қуришни тезлаштиришда ёрдам беришни сўрашибди». Область маданият бошқармасининг бошлиғи Т. Отабоев имзо чеккан шу жавоб хатида қуйидаги сўзлар ёзилган: «Каттақўрғон районидаги Энгельс номли колхозда клуб қурилмоқда», Бутун жавоб шундан иборат. Умидвор қилиш билан чекланишибди, деб шунга айтилса керак.

Жойлардан партия ташкилотларига келаётган ахборотнинг сифати тўғрисда республика сиёсий ахборотчиларининг яқинда бўлиб ўтган кенгашида принципиал гаплашиб олинди. Бу ахборот кўпинча юзаки расмий характерда бўлаётганлиги, турмуш фактлари ва ҳодисаларини чуқур анализ қилишга асосланмаётганлиги айтиб ўтилди. Баъзи партия комитетларининг ва хўжалик органларининг раҳбарлари эришилган ҳар бир муваффақиятни мақтаб тасвирлай берадилару, аммо камчиликлар, нуқсонлар ва бошқа ёқимсиз нарсалар тўғрисида ахборот бериш лозим бўлганида нима дейишларини билмай қолаётганликлари қизиқ. Қурилиш министри С. Иброҳимовда ҳамда монтаж ва махсус қурилиш ишлари министри Г. Собировда шунақа «одат» борлиги маълум бўлиб қолди.

Партия, хўжалик ва маданий қурилишнинг айрим участкаларидаги ишларни объектив равишда ёритмаслик ҳодисалари очиқ кўриниб турибди. Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетига Сурхондарё обкомининг ходимлари юборган бир-бирига зид баъзи ахборотлар муносабати билан Пушкиннинг «Унгга юриб ашула айтади, чапга юриб эртак тўқийди» деган сатрлари кенгашда эслаб ўтилганлиги бежиз эмас.

Жойлардан келаётган ахборотнинг сиёсий маъноси экономика ва маданиятни ривожлантиришда етилган масалаларни аниқлаш, янги тенденцияларни пайқаб олиш, нуқсонларни очиб ташлаш, бинобарин, муваффақиятни таъминлайдиган асосий қарорлар қабул қилиш эканлигини эслатиб ўтишнинг хожати бўлмаса керак.

Агитатор ёки сиёсий ахборотчини партия ташкилотининг ишончли вакили, унинг фикрларини ифодаловчи киши деб биладилар. Агар у ўзининг суҳбатларини зериктирадиган тарзда, расмий равишда ўтказар экан, бундай ҳолда тингловчиларнинг унга бўлган салбий муносабати бошқа партиявий-сиёсий тадбирларга бўлган муносабатларда ҳам маълум даражада ўз ифодасини топади. Аксинча агар партия органи етарли равишда актив, принципиал ва изчил бўлмаса, бундай ҳолда сиёсий ахборотчи ҳар қанча жўшқинлик билан гапирмасин унга нисбатан ишонч ҳам камроқ бўлади.

Тошкентдаги «Ташсельмаш» заводининг сиёсий ахборотчилари ва агитаторлари мана шу бир-бирига боғлиқ ҳолатни ўз тажрибаларида яхши ҳис қилганликлари кўриниб турибди. Яқинда корхона раҳбарлари ва унинг партия ташкилоти коллективда ғоявий-тарбиявий ишни бўшаштириб юборганликлари учун, завод ётоқхонасида рўй берган бир воқеадан кейин (ичкиликбозлик натижасида муштлашиш бўлиб, бир киши қурбон бўлганидан кейин) улар нотўғри позицияда турганликлари учун партия йиғилишларида қаттиқ танқид қилиндилар.

Бу воқеа рўй берганига анча вақт бўлди, аммо партком эса орадан бир ярим йилча вақт ўтгандан кейингина бундан тегишли хулосалар чиқариб олди. Хўш, шунга қадар нима қилинди? Шунга қадар бу воқеани босди-босди қилишга, сирни ошкора қилмасликка уриниб келдилар. Ваҳолонки, шу воқеа рўй берган куннинг эртасигаёқ завод аҳли бундан хабардор бўлган эди, бу воқеа ҳаммани ҳаяжонга солиб, ғазаблантирган эди. Ётоқхоналардаги тартибнинг ярокеизлиги тўғрисида, маъмуриятнинг беғамлиги тўғрисида гап-сўзлар кўпайиб кетди. Аммо партком оғзини очмай, чурқ этмай тураверди. Завод меҳнатчилари билан ўтказилган суҳбатларда сиёсий ахборотчиларнинг бу мавзуни тилга олмай, қийналиб, қандай аҳволга тушганликларини тасаввур қилиш қийин эмас.

Энди бу аҳвол тўғриланмоқда: Танқид ўз таъсирини ўтказди. Бу масала партком мажлисларида, район партия комитетининг бюросида икки марта муҳокама қилинди. Ётоқхоналарда турмушни яхшилашга ва тарбиявий ишни кучайтиришга доир мазмундор тадбирлар ишлаб чиқилди ва амалга оширилмоқда. Лекин «Жуда кечикиб киришдилар», деган ёқимсиз фикр одамларда барибир сақланиб қолди.

Сиёсий ахборотда нимани муҳим, нимани кўпроқ аҳамиятли-ю, ниманинг аҳамияти камроқ деб ҳисоблаш керак деган масала оддий бўлиб кўринса-да, аммо унчалик осон ҳал қилинадиган масала эмас. Агар, масалан, фактларнинг фақат реал сиёсий ва социал аҳамиятига, ҳамма фактлар системасидаги «салмоғига» қараб баҳо берилганида, бу масалани осонлик билан ҳал қилса бўларди. Лекин бунда турли фактлар ёки воқеаларнинг ҳиссий «таъсири» ўртасида катта тафовут борлигини ҳам ҳисобга олиш зарур.

Қандайдир бир ҳодиса, бир эпизод, воқеа тўсатдан ҳамманинг эътиборини ўзига жалб қилиб, ҳаддан ташқари кўп ва ўткир қизиқиш туғдирганлиги сингари ҳоллар кўп марталаб учраган. Бундай ҳолларда гапнинг тагини билишга қизиқиш ва ҳар хил ҳиссиётлар кўпайиб кетади, тафсилот кетидан «қувиш» бошланади. Сўнгра қизиқиш ўз-ўзидан тугаб ҳамма нарса жой-жойига тушади. Кечагина одамларнинг ҳиссиётини нима учундир қўзғатиб, турли гап-сўзга сабаб бўлган факт эртага жамоатчиликнинг эътиборидан тушиб қолиши мумкин.

Баъзан ҳиссиётларни асоссиз равишда ловиллатиб юборадиган, очиғини айтиш керакки, бошқа муҳим ижтимоий ишлар ва вазифалардан диққат-эътиборни чалғитиб қўядиган мана шундай тез ўтар ҳодисалар рўй берганда, нима қилиш керак, деган савол туғилади. Сиёсий-тарбиявий иш олиб борилаётганида бундай ҳодисалар тўғрисида кўпинча оғиз очмай қўя коладилар. Ҳамма гапириб-гапириб кейин эсидан чиқариб юборади, унчалик аҳамияти бўлмаган воқеа деб ўйлайдилар.

Умуман олганда ҳақиқатдан ҳам шундай. Лекин ҳар ҳолда шуни назар-эътибордан қочирмаслик кераки, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш иши фақат совет кишиларининг сиёсий онгини оширишга, ижтимоий-сиёсий савиясини кенгайтиришгагина қаратилган иш эмас. Шу билан бир қаторда ва шу билан бир вақтда бу иш социал эмоциялар ва ҳиссиётларни тўғри тарбиялашни ҳам тақозо қилади.

Коллективда одамларни озми-кўпми қизиқтирган, уларнинг эътиборини жалб қилган ҳар бир воқеа партия комитетининг, барча коммунистларнинг ҳам эътиборидан четда қолмаслиги лозим. Бу воқеани қандай изоҳлаш конкрет вазиятга, ҳодисаларни анализ қила билишга, одамлар билан тўппа-тўғри, очиқдан-очиқ гаплаша билишга боғлиқ.

Энг муҳими шуки, бундай гаплашиш, омма билан олиб борилаётган партиявий диалог узоқ давом қиладиган жимлик билан узилиб қолмаслиги, бир томоннинг монологига айланиб кетмаслиги лозим.

Н. КОЖАНОВ,
Г. КОНДРАТЕНКО,
(«ПРАВДА»нинг махсус мухбирлари).

(«ПРАВДА» 19 сентябрь).

БУГУН—ЎРМОНЧИЛАР КУНИ

ЎРМОНЛАР—ХАЛҚ БОЙЛИГИ

Ўрмон — гўзаллик рамзи. У ўлкани яшартиради, ҳуснига-ҳусн қўшади. Буни яхши билган республикамиз ўрмон хўжалиги ходимлари яшил бойликни кўпайтириш учун мардоназор кураш олиб бормоқдалар. Улар бутун куч ва ғайратларини ўрмон хўжалигини янада ривожлантириш, табиатни гўзаллаштириш, иқлимни яхшилашга сарфлаяптилар.

Республикамиз халқ хўжалигида ўрмончиликнинг роли тобора ошиб бормоқда. Адир ва тоғ ёнбағирлари, қумликлар ва чўллар, ташландиқ ерлар ўзлаштирилиб, кўм-кўк ўрмонзорларга, боғ-роғларга айлантирилмоқда.

Ўрмонлар фақат ёғоч ва ўтин манбаи бўлибгина қолмасдан, балки тупроқни сув ва шамол эрозиясидан сақлашда, пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик экинларининг ҳосилдорлигини оширишда, дарёларнинг сув режимини тартибга солиб туришда ва иқлимни яхшилашда муҳим мелиорация омили бўлиб хизмат қилмоқда. Бизнинг ўрмон ва боғларимиз халқимизга кўплаб олма, нок, ёнғоқ, писта, бодом ва бошқа хил мевалар бермоқда.

Ҳозирги вақтда ўлкамизнинг турли зоналарида 950 минг гектарга яқин ҳар хил ўрмонлар бор. Яшил бойлигимиз йилдан-йилга кўпайиб бормоқда. Фақат шу йилнинг ўзида 40 минг гектар майдонга уруғ ва кўчатлар экилди.

Тоғ ёнбағирларида ўрмонзорлар барпо қилиш йўли билан тупроқни сув эрозиясидан сақлаш ўрмон хўжалиги ходимларининг энг муҳим вазифаларидан бири ҳисобланади. Шунинг учун ҳам тоғлардаги мавжуд 86 минг гектар арчазор, 9 минг гектар пистазор ва 3,5 минг гектарга яқин ёнғоқзор, олмазор, дўланазор ва олчазорлар эҳтиётлик билан асраб келиняпти. Бундан ташқари, тоғларда янги ўрмонлар барпо қилиняпти.

Узбекистоннинг учдан икки қисми қум ва саҳролардан иборат. Марказий Фарғона, Бухоро, Сурхондарё, Хоразм ва Қорақалпоғистон АССР территорияларидаги кўчма қумлар қишлоқ хўжалигига жуда катта зарар келтиради. Бу қумлар салгина шамол таъсирида ҳаракатга келиб силжий бошлайди ва ўз йўлидаги пахта далаларини, суғориш иншоотларини, йўлларни кўмиб кетади, баъзан шаҳар ва қишлоқларга ҳам хавф солади. Шунинг учун қумларнинг кўчиб юришини тўхтатиш, маҳкамлаш ва уларда саксовул ўрмонлари барпо этиш муҳим вазифа ҳисобланади.

Республикамизда 1968 йилга қадар 750 минг гектар қумликларга саксовул экилиб ўзлаштирилган эди. Бу йил пландаги 32 минг гектар ўрнига 34 минг гектар қумга саксовул экилди.

Кўпгина районларда бўлиб турадиган қаттиқ шамоллар ва гармселлар пахтачиликка катта зарар келтиради. Шунинг учун ҳам пахтадан мўл ҳосил олишда бошқа агротехника тадбирлари билан бир қаторда, иҳота дарахтзорлари барпо қилиш жуда катта аҳамиятга эга. Бу вазифа ҳам ўрмончилар зиммасига юклатилган.

Уни амалга ошириш мақсадида Марказий Фарғонада, Сирдарё, Қашқадарё, Сурхондарё областларида ихтисослаштирилган ўрмон хўжаликлари ташкил қилинди Ана шу хўжаликлар томонидан ҳозирга қадар пахта далаларининг четига майдони 6000 гектар ёки узунлиги 6000 километр иҳота дарахтзорлари барпо қилинди. Бу соҳада Фарғона иҳота дарахтзорлари бошқармасининг коллективи жонбозлик кўрсатмоқда.

Шартли суғориладиган ғошлоқ, шўр, ташландиқ ерларни ўзлаштириб, дарахтзорлар ва боғлар барпо этиш соҳасида ҳам кўпгина ишлар қилинмоқда. Бу тадбир ана шу ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш билан биргаликда, табиатни янада кўркамлаштиряпти. Тошкент ўрмон хўжалиги томонидан Тошкент денгизи ва Роҳат кўли атрофида барпо этилган яшил зоналар, Андижон ўрмон хўжалиги Бўз райони территориясида, Самарқанд ўрмон хўжалиги Омон Қўтонда вужудга келтирган ҳамда бошқа кўпгина ўрмонзорлар ва дарахтзорлардан иборат яшил зоналар шулар жумласидандир.

Ўрмон хўжалигига бириктилган ерлардан тўла ва унумлироқ фойдаланиш мақсадида 1961 йилдан бошлаб мевали дарахтлар экила бошланди. Ҳозирги вақтда мевали боғлар майдони 5000 гектарга етди. Фарғона, Самарқанд ва Тошкент ўрмон хўжаликларининг ўзида 400-500 гектардан боғлар мавжуд. Дастлаб барпо қилинган олма, нок, олхўри, беҳи, ўрик ва бошқа боғлар ҳосилга кирди. Ўтган йили ана шу боғлардан 1000 тонна мева олинди.

Ўрмон хўжаликлари учун ҳар хил манзарали ва мевали дарахтларнинг кўчатини етиштиришга ҳам катта эътибор берилмоқда. Кўчатзорлар майдони тобора кенгаймоқда, кўчатларнинг тури ва навлари кўпаймоқда. Ўтган йилнинг ўзида 29 миллион мевали ва манзарали дарахтлар кўчати етиштирилди.

Бундан ташқари, бултур Самарқанд, Термиз, Каттақўрғон ўрмон хўжаликлари томонидан 50 минг туп атиргул етиштирилган эди. Бу йил бунга икки баравар кўп атиргул етиштириш мўлжалланмоқда. Ҳозир фақат Наманган ўрмон хўжалигининг Учқўрғон бўлимида 35 минг туп гул пайванд қилинди.

Партия ва ҳукуматимиз ўрмончилар ҳақида катта ғамхўрлик қилмоқдалар. Кейинги йилларда ўрмон хўжалиги меҳнаткашларининг иш шароитлари тубдан яхшиланди. Ҳозир республиканинг барча ўрмон хўжаликлари етарли даражада замонавий машина ва механизмлар билан таъминланган.

Республикамиз ўрмон хўжалиги ходимлари ўз зиммаларига олган социалистик мажбуриятларни муваффақиятли бажариш ва В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллигини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олиш учун ҳормай-толмай меҳнат қилмоқдалар.

М. ИСАМУХАМЕДОВ,
Узбекистон ССР Министрлар Совети Урмон хўжалиги давлат комитетининг раиси.

Узбекистоннинг Чирчиқ ва Фарғона ўрмончилик хўжаликларида.
М. Тўйчиев фотолари.

СЎНГГИ ПОЧТАДАН

БУЗИЛМАС БИРЛИК МАДҲИ

Дунёда биринчи социалистик давлат гербида Ўроқ ва Болға тасвирланган. Бу — қаҳрамон ишчилар синфи ва меҳнаткаш деҳқонлар бузилмас бирлигининг рамзидир. В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги олдидан «СИРДАРЁ ҲАҚИҚАТИ», «СЫРДАРЬИНСКАЯ ПРАВДА», «ТОШКЕНТ ОҚШОМИ», «ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ» газеталарининг кеча чиққан қўшма сони ана шу мавзуга бағишланди.

Мирзачўлни ўзлаштириш ҳақидаги декретни имзолаганида В. И. Ленин бу тақир ерда совет кишисининг иродаси билан ноз-неъматлар кони бўлган хўжаликлар яратилишини кўз олдига келтирган эди. Шундай бўлди ҳам. Икки меҳнаткаш синфнинг ҳамкорлигида Мирзачўл гулистонга айланмоқда. Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи секретари С. Р. Расулов, Сирдарё область партия комитетининг биринчи секретари Е. Т. Тасанбоев, Мирзачўлдаги қирқ совхозининг бригадири, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони А. Ескараев, «Ташсельмаш» заводининг ишчиси, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Н. Удалова ва бошқа ўртоқларининг қалб қўрила битилган мақолаларида ишчи ва деҳқон ҳамкорлигининг ажойиб самаралари ҳикоя қилинган.

ЛЕНИН ЗАКОВАТИ

Ленин заковати,
Ленин даҳоси —
Яшар асримизнинг жону дилида.
Ленин тафаккури,
Юрак садоси —
Янграр миллионларнинг қалби, тилида.

Бу дунё кўзини очгандан бўён,
Не-не улуғ зотлар келиб кетмади,
Не-не буюкларни кўрмади жаҳон,
Не фозил,
Файласуф, дониш ўтмади.
Қулларда ақлнинг шамини тутиб,
Адолат йўлига тикдилар жонни.
Ҳақиқат излашди дилини қон этиб,
Лекин кўришмади ёруғ жаҳонни.
Владимир Ильич!
Сен ўзинг илк бор —
Тафаккур-ла кўрдинг тенгсизлик сирин,
Қалбингни айладинг жарчи,
Байроқдор,
Ўзинг ўзгартирдинг дунё тақдирин,
Идрок, заковатнинг машъалин ёқдинг,
Оппоқ тонг сингари порлар ҳаммаёқ.
Қуёш нури тушмаган элларга боқдинг,
Дилга машъал бўлдинг,
Сўнмовчи маёқ!
Ақлим танибманки,
сиғинмадим ҳеч —
На худога, на пайғамбарга.
Фақатгина сенга сиғиндим, Ильич,
Сиғиндим заковат,
Тафаккурларга...
Ленин заковати! Ленин даҳоси—
Яшар асримизнинг жону дилида.
Ленин тафаккури, юрак садоси
Янграр миллионларнинг қалби, тилида!

Душан ФАЙЗИЙ.

ЮРАК ДЕЙДИ

Ҳаёт йўлинг мунаввар мангу,
Лабларингдан аримас кулгу.
Хаёлларинг, ўйларинг эзгу,
Саодатинг куйла, дер юрак.

Она юртинг кўрк-у камолин,
Водийларнинг ойдин жамолин,
Бахтиёр эл толе, иқболин
Шеър тилида сўйла, дер юрак.

Жондан азиз диёр ҳуснини,
Унинг мангу баҳор ҳуснини,
Беқиёс, бетакрор ҳуснини
Жўшиб, ёниб куйла, дер юрак,

Қудрати зўр совет одамин,
Коинотга қўйган қадамин,
Унинг маъно тўла ҳар дамин
Шавқу завқ-ла куйла, дер юрак.

Фармонларинг адо қиларман,
Назм боғдан гуллар терарман,
Унга умрим кўркин берарман,
Шеър шавқини сурарман, юрак!

Рўзи ҚОДИРИЙ.

Йўлмирза ОЙМИРЗАЕВ.

ОНА

Она билан бахтга эга бола эдим,
Йиғласам ҳам, қувнасам ҳам она дедим.
Энди эса она ерни она дейман,
Она ерга эга одам бўлмас етим.

Она ерим, ойни очдинг йўлларимда,
Кўзларингдан нурлар сочдинг йўлларимда,
Камолингдан юрагимда ёнар юлдуз,
Сахий қуёш ошиб-тошди йўлларимда.

Мени дединг метин музда дир-дир қотиб,
Кечалари уйқунг чала оқшом ётиб,
Заковатнинг чўққисига бошлаб бординг,
Ҳаётингни денгиз каби тўлқинлатиб.

Бирга бўлдинг жабҳаларда юрганимда,
Жангдан келиб элга салом берганимда.
Қувончларинг тутиб кетди еру кўкни
Ғалабанинг салютини кўрганимда.

Она дедим қўшиқ айтиб жўшганимда,
Она дедим булутларни қучганимда;
Она дедим музликларда юрганда ҳам,
Она дедим фазо бўйлаб учганимда.

Бу ҳаммаси илмдандир, онажоним,
Илм берган элимдандир, онажоним;
Ҳунар билан умрим бўлди ғоят нурли,
Садоқатим дилимдадир, онажоним.

Доно сўзинг, насиҳатинг юрагимда,
Ҳамиша ҳам сен ярайсан керагимга;
Доно Маркс «Капитал»ин ўқиганда
Суянаман она деган тирагимга.

Сен ўзингсан ўғил-қизнинг ўйлагани,
Шоирларнинг юрагим деб куйлагани;
Халқимизнинг ғамин еган улуғ доҳий
Доно Ленин онамиз деб сийлагани.

Номинг билан эгалланар ҳар бир довон,
Сени куйлаб қўшиғимиз этар давом.
Халқим билан бирга мен ҳам ҳурматлайман,
Сенга чексиз ҳурматимиз бўлмас тамом.

ОҚ БУЛОҚ

Тоғ кўксин чок этиб оққан оқ булоқ,
Ёқимтой ва шўхсан, қувнар кўз, қулоқ.
Қошингда ишқ билан бўлгандай қўноқ,
Йўлини пойлатган суйган ёрмиди?

Осмонга яқинсан, маконинг буюк,
Булоқлар ичида сен менга суюк,
Теграңгда мен мерган, излардим кийик,
Кийикнинг ўрнида турган ёрмиди?
Оқ булоқ, ўйноқи, озод булоғим,
Ҳар битта томчиси ҳаёт, булоғим,
Айт менга, ҳамиша сенда қулоғим:
У қиз ҳам йўлимда мендай зормиди?

Асқад МУХТОР.

МАНГУЛИККА ДАХЛДОР

Асқад Мухторнинг Ленин мавзуидаги янги поэмаси тарихий фактлар асосида ёзилган. Воқеа Тошкент Марказий Россиядан узиб қўйилган оғир дамларда, Туркистон республикаси «Овозингизга ташнамиз» деб, доҳий Лениндан нажот кутган кунларда юз беради.

Поэма Ленин ғояларининг Осиё қитъасига етиб кенг тарқалишини Ўзбекистон ва ўзбек революционери мисолида кўрсатади. Ленин сўзлари босилган «Правда» газетасини фронт орқали олиб ўтган Рустам образи марказда туради.

Қуйида поэманинг иккинчи қисмидан икки боб босдик. Асар тўлалигича «Шарқ юлдузи» журналида чиқади.

УНСИЗ СУҲБАТ

Бир нима гурс этди. Қараса, бир вақт
Узи ётар эди полда узала.
Кўзин очса, яна ўша зулмат,
Хаёлида бир ўй: қайдадир сув бор,
Сув бор эди, сув бор кўзада...

Оғир инграб, узоқ тўлғанди.
Оғриқ тилиб ўтди яна бағрини.
Азобдан кўзлари қонга тўлганди.
Бир зум жон бахш этди лабларида нам,
Томчи ёш ёндирди ёноқларини.

Тепасида ҳамхонасин кўрди:
Уша йилтиллаган бегона кўзлар...
Ҳамдардлик айтишга келмасди қурби,
Фақат қорачиғи мўлт-мўлт термулиб,
Гўё ҳаяжонда нимадир сўзлар.

— Рафиқ! Афғон! — дерди туриб-туриб,
Йўлни тасвирларди: «оғир»... ва «узун»...
— Ленин! Ленин! — дерди кўксига уриб.

Иккаласининг ҳам киприкларига
Ажиб илиқ нур қўнди шу зум.

Гоҳ нурланди кўзлар, гоҳ ёшланди.
Бу юрак дардидан баҳс эди асли.
Унсиз суҳбатлари шундай бошланди.

Бу етти иқлимни бирлаштирган ном
Икки қитъадошни сирлаштирмасми!

Инсон керак инсон боласига.
Инсон нигоҳими, ё тонг нурлари?
Оғриқни қисди у тиш орасига,
Тирноқ остларига игна киргандек,
Қирт-қирт узилгандек жон томирлари...

Вужуди қийналса зирқираб, қақшаб,
Дўстининг қаншари мошдек тугулар.

Шунда гўё бутун ҳаёт даҳшат,
Бу қийноқлар — қитъа қийноқлари,
Бу вужуд — Осиё бўлиб туюлар.

Буюк қитъанинг ҳам дардли кўксида
Мана шу ярадек Будда излари.
Қуёш яллиғи бор сарғиш ҳуснида.
Жунгли йўлларида олижаноб фил
Минг йиллардан бери бахтин излади.

Ҳамон излар, ҳамон, водариғ,
Ҳамон яланг оёқ тентирар Ганди.
Орзу тарихидир — жафокаш тарих,
Етанчиси — тутқич бермас хаёл —
Мхабхаратнинг алп фарзанди*.

Бу қитъада — жуда бениҳоя,
Бири — ойдан тушган, оқ танли.
Бири — саккиз қўлли, бири — фақат соя,
Бири — кўкси узра қўл қовуштирган,
Ернинг киндагиман, деган жез тангри.

Аммо уларнинг ҳам ўтди даврони,
Олтин ҳақ, афюн ҳақ, макру ишрат ҳақ.
Фақат Фирдавсийнинг олтин карвони
Садақа ўрнига тош тутқазилган
Кўр гадо қўлидай ҳамон муаллақ*.
Бу қитъада тасалли — бир риё,
Пуч ёнғоқ улашса — бизлар биринчи.

Жаннат, дорил бақо, нариги дунё—
Рикша тобонидай сўгал бўлган гаплар...

Нақадар омонат ҳаёт илинжи!

Ажабо, ҳаммаси бирдан маъносиз,
Кулгили бир чўпчак бўлиб қолса-я!
Юз тубан тож-тахт, арши-аълоси.
Нимадан бўлди бу, ё қудратингдан!
Тушунаяпсанми, ҳамсоя?

Ҳа, чақмоқдан туғилиб довуллар,
Қирғоқларга келиб урилди.
Баҳор тошқинлари шовуллар.
Заҳматкаш инсоннинг қалб ёлқинидан
Планетада Ленин туғилди!

У ваъда, тасалли бермайди бизга,
Унга на сиғиниш, на мадҳу сано.
У ўзи сиғинар шу икки сўзга:
КУРАШ — ҳаётингдир, мангулигингдир,
ИНСОНГА ишонгил, инсон — раббано!

Бардош керак ҳозир одам боласига,
Кўзингми, бу дўстим, ё тонг нурлари?

Оғриқни қисар у тиш орасига,
Тирноқ остларига игна киргандек,
Қирт-қирт узилгандек жон томирлари...

Гоҳ нурланди кўзлар, гоҳ ёшланди,
Бу замон дардидан баҳс эди асли.
Унсиз суҳбатлари шундай бошланди.

Бу етти иқлимни бирлаштирган ном
Икки қитъадошни сирлаштирмасми!

БОЗОР МАЙДОНИДА

Шаҳар ҳамон пошна остида,
Чанги чиқиб, қайнаб ётибди.
Солдат пайин қирқиш қасдида
Фахш пасткамда пойлаб ётибди.

Офицерлар изғир извошда,
Погонидан отлар ҳуркийди.
Машқ қилади полклар қуёшда,
Бўйдоқ солдат тери бурқийди.

Солдат тўла кўча, магазин,
Чигирткадай яшил, ғимирлар.
Қарашлари лоқайд ва ҳазин.
Қайда ўтар ёшлик умрлар!...

Олақуроқ, худди замондек,
У — Уралдан, бу — Қандағочдан.
Бири — «Сибирь пошшолиги» деб,
Коммунарни пичоғлаб қочган.

Бири — Ленин жадвалидаги
Қашшоқ губерниянинг мужиги.
Россияда очлик кезади
Қушга қўшиб шаҳло кўзлигин...

Шу вақт жимлик чўкди орага
Бир чайқалди бозор сайхони.
Лайлак бўлиб ётган арава
Бошлар узра бирга чайқалди.

Броневик эмасди, аммо
Ленин сўзи янгради ундан.
Қурч штиклар йилтиллаб, гўё
Минг-минг юлдуз чақнади кундан.

«Правда»ни қулочлаб ёзиб
Рустам турар четан устида.
Қилич жарангидай овози,
Давр шиддати унинг ҳуснида.

— «Бизни янги ҳаёт сари чорлаган бу кураш 115 миллион киши бошлаб берган курашдир...»

«Биз урушни енгдик, энди ёлғиз эмасмиз, бизни бутун дунё меҳнаткашлари қўлламоқда!»

«Ҳокимиятни қўлда сақлаб қолиш учун жуда катта омилларимиз бор...»

«Агар сиз Совет ҳокимиятини йиқитсангиз, бу сулҳ барбод бўлажак, аммо биз бунга йўл қўймаймиз!»

Довул қалқди гўё майдонда,
Тўлқинланди, лекин оқмади.
Қутсиз товуш чиқди бир ёнда,
Кир юзларда ғазаб чақнади.

Ленин сўзи айтилдими — бас,
Тош қалбга ҳам топар йўлини,
Ҳеч қаерда бекор янграмас:
Кимнинг бахти, кимнинг ўлими!

— «Сўл эсерларнинг авантюраси... шунга олиб келдики, халқнинг энг пок қисми — меҳнаткашлар — улардан тамоман юз ўгирди».

«Ишчи синфи ва меҳнаткаш деҳқонларнинг катта кўпчилиги бутун Россияда Совет ҳокимиятини қўлламоқда».

«Очлик босиб келаётир, аммо бу Россияда нон йўқлигидан эмас... Нонни кулоқлар яшириб сақламоқдалар... Ўн йиллардан бери элни талаб келган текинхўр муштумзўр энди нон билан чайқовчилик қилиб, яна ҳам бойимоқчи...»

«Нон тақсимоти камбағаллар фойдасига бўлиши керак, дунёда буни ҳеч бир республика қилолган эмас, аммо биз шундай қилмоқчимиз!...»

Чинқирарди унтер ўқталиб,
Йилтилларди олтин узуги.
Милтиғига янги ўқ солиб,
Томоқ қирди Тамбов мужиги.

Ленин гўё эски таниши,
Довлар эди ҳалол нонини.
Найзаларнинг йилт-йилт ёниши
Еритарди эзгу номини.

— Ҳозир Туркистон, Қозоғистон, Бошқирдистон совет автономиялари ташкил этилди! Сизни жонажон республикаларингиз, жонажон экинзорларингиз кутмоқда. Ленин айтдики, ўз қўл кучи билан нон топиб еганлар биз томонда бўлмай иложи йўқ. Солдат эса шундай деҳқондир.

«Совет ҳокимиятига қарши курашаётганлар солдатлар эмас, аксилинқилобий офицерлардир, империализм мана шу офицерлар ёрдами билан Россияни яна қонли уруш гирдобига ташламоқчи»...

— Ўндай бўлса, мана биз деҳқон,
Қазақ, бошқирд, барлос, қиятмиз!
Нима учун тўкаяпмиз қон?
Нега бунда бит боқаяпмиз?

Аждаҳодек тўлғанди майдон,
Кўчаларга чўзилган думи.
Чарх-фалак бузилгандими —
Осмонга сиғмасди сурон!

Рустам туйди хушдан кетганин,
Тош кўчада отлар дуприни.
Балки...
Шу кўчалар икки қитъанинг
Бўлиб қолар олтин кўприги...

Қайирдилар қўлин беомон,
Арава шотиси қарсиллаб синди.
Шу дамдаёқ бутун оломон
Кишан жарангига бўйсунди.

Аммо·
Ленин сўзи айтилганди — бас,
У — ҳавода, қалбда, кўзларда
Йўқ, уларга ўқ отиб бўлмас,
Кишан солиб бўлмас сўзларга!

*) Мхабхарата фарзандлари — ҳинд мифологиясининг идеали, баҳодир шаҳзодалар. Ред.

*). Автор Фирдавсий ҳақидаги машҳур афсонани кўзда тутади. Афсонага мувофиқ, «Шоҳнома» учун ваъда қилинган инъомни шоҳ шоир вафотидан кейингина юборади, олтин юкланган карвон шоирнинг жасадини олиб чиқишаётган пайтда шаҳарга кириб келади. «Фирдавсийнинг олтин карвони» — Шарқда адолатсизлик рамзидир.

УЗУМ ШАРБАТГА ТЎЛДИ. — Ш. Осмонов фотоэтюди.

ВИЖДОНИМ БУЮРГАНИ

ОЧЕРК

Кун бўйи қуёшнинг тафти билан олишиб, ҳансираган ер салқин тушар-тушмас, қатор машиналар сепиб ўтган муздек сувдан роҳатланиб иссиғи қайтди.

Зуҳро юлдузи юлдузларни эргаштиргандек, турнақатор, кўп қаватли уйларнинг бирида ёқилган чироқ, оқшомга белги бергандай, кетма-кет чироқлар ёна бошлади. Қарши юлдузларга кўмилди қолди. Гўё юлдузлар уйларнинг пештоқига, симёғочлар учига қўниб олгандай. Айвонда оқшом тушишини кутиб, сайрга отланган кишилар аста-секин катта майдон сари кела бошладилар. Қаршининг бош майдони назаримда СССР харитасини эслатади. Негаки, бу ерда бир учида тонг отиб, бир учида кун ботадиган забардаст мамлакатимизда неча хил миллат, элат яшаса, ҳар биридан учратиш мумкин.

Ҳамроҳим, филология фанлари кандидати, «Қашқадарё ҳақиқати» газетасининг махсус мухбири Ўрол Носиров билан эндигина бўш ўриндиқларнинг бирига ўтирган эдикки, симёғочдаги радио карнайидан деярли ҳар бир ўзбек эшитган, таниш, салобатли овоз янгради:

— Менинг оғам рус бўлур!..
Виждоним буюргани
Шу шеърда ёзолсам,
Виждондек дурусг бўлур!
Коммунизм асрига
Йўл тўшаб берган руссан,
Шарқликман, бир ўзбекман,
Улуғ оғам, омон бўл!

Бу Ўзбекистон халқ шоири, академик Ғафур Ғуломнинг Ўзбекистон радиосининг нодир овозлар фондида сақланадиган ғафурона шеърларидан бири эди. Шеърни шоирнинг ўзи ўқирди.

Ўрол Носиров олим эмасми, шеърдан таъсирландими, Ғафур Ғуломнинг овозини бир неча бор адиб тириклигида эшитганларини, суҳбатлашганларини ўйлаб кетдими:

— Фақат буюк шоирларгина халқнинг тили учида турган гапни топиб айтадилар, — деди. — Ахир, бу шеър, менинг, сенинг, унинг — ўзбек, тожик, қозоқ қирғиз, туркман, қолаверса ҳар бир осиёлик, африкаликнинг дилидаги гап эмасми?

«Первая книга»дек,
Ўн еттинчи йиллари,
Девордаги Манифест
Менинг ҳам кўзим очмиш,
Ва менинг оиламга
Ақлларнинг устоди
Владимир Ильичнинг
Қуёши нурин сочмиш.

Шоирнинг дилидан отилган, оташин шеърнинг тасдиғидай. Шарқ халқларини уйғотган, халқларнинг дўстлигини на селда, на дўлда, на бўронда узилмайдиган қилиб тоблаган Владимир Ильич Қаршининг марказ майдонида Қуёшдай нур сочиб турарди.

Ёнимизга рус аёли, ўзбек қизи ва бир ўсмир ўтирди. Ўрол улар билан жилмайиб саломлашди.

У мени ёнимиздаги кишилар билан таништирди:

— Софья Павловна Турбина. Оила бошлиғи. Зилола — қизи. Александр — невараси. 229-корпусда туришади.

Ажойиб тақдир. Онаси Оренбургдан, қизи Варганзадан, набираси Қаршидан.

— Қани, Софья Павловна, бир бошдан гапириб беринг-чи.

— Нима ҳам дердим, — дейди Софья Павловна пенсионер аёлларга хос салмоқланиб. — 1902 йили Оренбургдан юз километр наридаги Пакровки қишлоғида туғилганман. Отам телеграфист-ишчи бўлган. Онам хизматкор. Отам революцион курашларда халқ қатори қатнашди. Биласиз, Оренбургда атаман Дутовнинг йигитлари ос-ос, бос-бос қилиб юришди. Йигирманчи йилларда тўйимиз бўлди. Қизиқ, оч қорнига қўшиқ на ҳожат, дейди ўзбеклар. Халқ оч, юпун. Ўзимиз нима аҳволда-ю, тўй қилдик. Ёшлик экан. Йўқ, ёшлик ҳам эмас, революция бўронларида кишиларнинг тақдири ўзингизга маълум ёш совет тузумини мустаҳкамлаш учун кишилар жон олиб, жон берарди. Исканжада қолган мамлакатимиз босқинчилардан қадамба-қадам тозаланди. Шундай пайтда турмуш ўртоғим тўй кўрмай беармон кетмай, деб ўйлаган бўлса ҳам эҳтимол.

1929 йилларда колхоз тузуми энди ниш олаётган пайтларда Ўзбекистонга кўчиб келдик. Қарши депосида, ҳисобчи-бухгалтер бўлиб ишладим. 1941 йили Чироқчи район касалхонасида ҳам бухгалтерлик қилдим. 1957 йили пенсияга чиқдим. Жуда камтарона меҳнат қилдим, оддий хизматчи эдим. Давлат менинг кичиккина хизматимни каттагина тақдирлади.

— Кечирасиз, Софья Павловна. Сиз Зилолани қандай қилиб тарбиялаганингизни айтиб берсангиз.

Софья Павловна чуқур хўрсинди. Зилоланинг юзи аноргули тусига кирди.

... Зилола онасининг саккизинчи боласи экан. Отаси ўттиз тўққизинчи йилда фронтга жўнаб, финларга қарши урушда ҳалок бўлган. Қобил ака деб аташарди. Касалманд она бу дардни кўтаролмади. Кейин, тўнғичи ҳам кўзини юмди. Етти норасида қолди. Энг каттаси — ўн учда. Кичиги эмизикли. Варганзаликлар болаларни ювиб-тараб болалар уйига жойлаштиришди. Ўшанда ҳали уруш бошланмаган эди. Зилола болалар уйида етти ёшга кирди. Уни энди мактабга кузатишмоқчи бўлиб турганда, истараси иссиқ бир аёл кириб келди.

— Ўзимизнинг казачкаларга ўхшаркан. Шу менинг қизим, — деди Софья Павловна Зилолани бағрига босиб.

Мўлтираб турган қиз йиғлаб юборди. Софья Павловна унинг кўз ёшларини енгининг учи билан артди-да:

— Йиғлама, қизим, нега йиғлайсан? — деди ўпкаси тўлиб.

— Қаерда эдингиз?

— Урушда. Уруш тугагач, сени икки йил қидирдим, — деди у Зилолани ишонтиришга уриниб. Зилола унга итоаткорона эргашди. Софья Павловна унга бир сидра кийим олди. Дафтар-китоб топди. Орадан йиллар ўтди. Ҳозир Зилоланинг ўзи она. Унинг бир ўғли бор. Зиёдов Александр Нозимович. 1961 йили туғилган. Ушинский номидаги тўққизинчи мактабда ўқийди.

— Ўқишлар қалай? — сўрайди Ўрол Александрдан.

— Ударникман.

— Бу нима деганинг?

— Баҳоларим тўрту, беш. Ҳаммаси беш бўлса, аълочи бўлардим.

— Ҳаракат қил.

—Қиляпман.

— Онаси ишда бўлади. Мен қарайман. Ўйинқароқроқ. Кампирни лақиллатиш осон-да! Кўчага чиқиб кетади. — Набирасидан шикоят қилгандай кулимсираб, сўз қотди Софья Павловна.

— Дарвоқе, Зилола, қаерда ишлайсиз?

— Туғруқхонада. Дояман. — Кулиб деди Зилола. — Кунига ўн беш, йигирматалаб чақалоқ қабул қиламан. Вой-бў, ўн йилдан бери қанча болани йўргаклаб олмадим... Бу ҳунарга ҳавасни менга онам Софья Павловна уйғотган эдилар. Чкалов номидаги етти йиллик мактабни тугатгач, қўярда-қўймай, Қаршидаги медицина билим юртига ўқишга етаклаб бордилар.

Бир четкада суҳбатимизни тинглаб турган ўрта ёшлардаги киши суҳбатга қўшилди:

— Раҳмат, Софья Павловна. Чиндан оналик қилибсиз. Аҳмад Дониш ёзган китобда ўқиган эдим: **«Русларнинг миллати ва дини бизникилардан бошқа бўлса ҳам, лекин улар дўстликда, самимиятда ва одамийликда ҳаммага ибратдир»** — деган экан. Мен ҳам ўзимнинг бошимдан ўтган бир воқеани айтиб берай.

Мен ҳам жанг кўрган йигитлардинман. Йигирма икки ёшлик йигит эканман. Тигл дарёсидан ўтиб, «тил» тутишимиз керак эди. Немисларнинг пистирмаси бор экан, гирибонимдан бўғиб қолишди. Бахтимга Виктор Чигалихин етиб келиб қолди. Ўз ҳаётини аямай, бирини отди, бирини қўндоқ билан уриб ер тишлатди. Ўзи қолдан тойганига қарамай, мени опичлаб штабга олиб кетди. Сибирлик Чигалихинга қандоқ раҳмат дейишимни ҳали-ҳали билмайман. Бундай дўстларим кўп эди. Оренбурглик Обкалимов, кемероволик Симонов, пермлик Андреев, сибирлик Чигалихинлар сиймосида мен Аҳмад Донишнинг сўзи нақадар ҳаётий эканлигига юз фоиз имоним комил бўлди.

Бу сўзларни Улуғ Ватан урушининг иштирокчиси, Ғузор район ички ишлар бўлимининг участка вакили Абди Умиров тўлқинланиб гапириб берди.

Худди шунга ўхшаш мисолни жангга қатнашган ҳар бир ўзбек гапириб бериши мумкин.

Қаршига борган сари оқшом чўкарди. Бир тўда пуфакларга кўзи тушган Александр суҳбатни бузди. Бола-да, у пуфакларга интилиб югуриб кетди. Бувиси ҳам, онаси ҳам биз билан хайрлашиб, боланинг изидан кетишди.

Анвар ЭШОНОВ.

Суратда: С. П. Турбина қизи Зилола, невараси Александр билан оқшомги сайрда.

РУМИН САНЪАТКОРЛАРИ САҲНАМИЗДА

ПОЙТАХТИМИЗ МЕҲМОНЛАРИ

Шу кунларда Я. М. Свердлов номли концерт зали томошабинлар билан гавжум бўлмоқда. Пойтахтимизда меҳмон бўлиб турган Бухарест эстрада театрининг санъаткорлари зўр кўтаринкилик билан концертлар бермоқдалар.

Бухарест эстрада театри Руминияда энг ёш коллективлардан бири ҳисобланади. Бу театр 1967 йили ўз фаолиятини «Адам ва Ева те... [illegible] Дастлабки муваффақиятдан руҳланган ёш коллектив ўз репертуарини янги номерлар билан бойита борди. Бирин-кетин концерт-спектакллар, халқ қўшиқлари, румин ва чет эл эстрада номерларини ижро этган бу коллективнинг довруғи кенг тарқалади. Коллек- [illegible]

[illegible] лар орасида Родика Палиу ижро этаётган «Сочга тақилган гул», «Ионель, Ионель», Ион Ульмяну айтаётган «Сўзла созанда», «Сени излайман» қўшиқлари. Микаэла Балабан, Чупи Рэдулескулар ижросидаги куплетлар томошабинларда завқ уйғотяпти.

Пойтахтимизда меҳмон бўлиб турган Гарри Негрин, Элмонд Деда раҳбарлигидаги Бухарест эстрада [illegible]

Ю. ЗИЁЕВ.

Суратларда: 1. Родика Палиу; 2. Норина Аленсиу; 3. Марчель Ионеску; 4. Микаэла Балабан.

Рассом Н. Меламед расмлари.

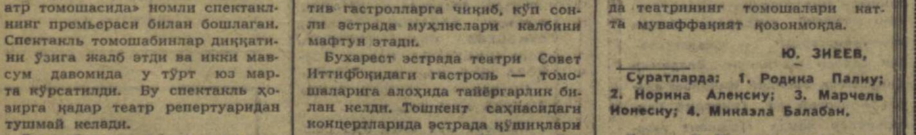

Адабиёт ВА САНЪАТ САҲИФАСИ

ТИНЧЛИКНИ МУСТАҲКАМЛАШ — МУҚАДДАС БУРЧИМИЗ

БМТ Бош Ассамблеяси сессиясида А. А. ГРОМИКО нутқи

НЬЮ-ЙОРК, 19 сентябрь. ТАСС махсус мухбири Г. Шишкин хабар беради:

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг бугун эрталабки мажлисида делегатлар СССР ташқи ишлар министри А. А. Громиконинг нутқини зўр эътибор билан тингладилар. А. А. Громико БМТ Бош Ассамблеясининг минбарига чиққанида давомли қарсаклар билан кутиб олинди.

Бош Ассамблея, деди А. А. Громико, бу йил иккинчи жаҳон урушини бошлаб берган фашист агрессорлар тор-мор қилинган куннинг 25 йиллиги арафасида ўзининг навбатдаги сессиясига тўпланди.

Урушни ғалаба билан тезроқ тугаллаш, мустаҳкам, барқарор тинчликни ўрнатиш учун ҳеч ким бизнинг мамлакатимиз халқи каби зўр бериб интилмади. Бошқалар ҳар қанча зўр бериб ҳаракат қилган бўлсалар ҳам душман устидан ғалаба қозониш учун барча ресурсларни ҳеч қайси халқ бизнинг халқимиз сингари кенг кўлам ва кенг миқёсларда сафарбар қилмади. уруш йилларида ҳеч қайси халқ совет кишиларидек кўп қурбон бермади.

Алоҳида ҳуқуқларга эга бўлиш ҳақидаги даъволарни тарих фактлари билан асослаб бериш учун бу гапларни айтаётганимиз йўқ. Биз совет кишиларининг улуғ жасоратини эслатиб ўтиш билан фақат бир нарсани — биз учун беқиёс даражада қимматга тушган тинчлик ишига мамлакатимизнинг содиқ эканлигини таъкидлаб ўтишни истаймиз.

Тинчлик сиёсати — Совет давлатининг асосчиси, давримизнинг улуғ кишиси В. И. Ленин ишлаб чиққан ва васият қилиб қолдирган принципиал сиёсатимиздир, деди А. А. Громико. Бутун прогрессив инсоният яқинда В. И. Ленин туғилган куннинг юз йиллигини нишонлайди. Бу сиёсат сиёсий коньюнктура таъсирига учрамаган, ҳар қандай хуружлар каердан келиб чиқмасин, бу сиёсатни ўзгартира олмайди.

Тинчлик сиёсати мамлакатимизда қарор топган социалистик тузумнинг чуқур инсонпарварлик табиатидан, совет халқи амал қилаётган таълимотнинг моҳиятидан келиб чиқади. Мустаҳкам иттифоқни — тинчлик иттифоқини ташкил этган социалистик давлатларнинг буюк ҳамдўстлиги ҳозирги кунда халқаро майдонда ана шу позицияларда туриб ҳаракат қилмоқда. Бизларни дунёқарашимизнинг муштараклигигина эмас, балки сиёсатнинг муштараклиги, тақдирнинг бирлиги ҳам бирлаштирмоқда.

Совет делегациясининг бошлиғи айтдики, йигирма йилдан ортиқ вақтдан буён янги жаҳон уруши бошланишининг олдини олишга муваффақ бўлиб келмоқдамиз. Ҳозирги шароитда, давлатлар ихтиёрида ядро қуроли ва бошқа ялпи қирғин воситалари мавжуд бўлган бир пайтда янги жаҳон урушининг бошланиши инсониятни муқаррар суратда жуда оғир кулфатларга дучор қилган бўлур эди.

Аммо, тинчлик ҳануз мустаҳкам ва барқарор бўлган эмас. жаҳоннинг гоҳ у районида, гоҳ бу районида мустақил давлатларга ҳужум қилинмоқда, уларга қарашли территориялар босиб олинмоқда, оғир курашда чириб кетган мустамлакачилик системасини емириб ташлашга муваффақ бўлган ва мустақил давлат сифатида ривожланиш ҳуқуқини қўлга киритган халқлар устидан чет эл ҳукмронлигини ўрнатишга ҳаракат қилинмоқда. Жаҳондаги кескин вазият ҳали ҳам давом этмоқда.

Бундан шундай хулоса чиқариш керакки. Бирлашган Миллатлар Ташкилоти ўз олдига қўйган мақсадларга ҳали эришилган эмас ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти халқларнинг тинч яшаши учун шарт-шароитни вужудга келтиришга ёрдам бериш мақсадида ҳали кўп ва жуда кўп иш қилиши керак.

А. А. Громико Совет Иттифоқи халқлар ўртасида тинчлик ишини қаттиқ туриб ҳимоя қилишга қарор берганлигини таъкидлаб, қуйидагиларни айтди: АҚШ ҳукумати ўз фикрича, конференция давридан кейин энди музокаралар даври бошланмоқда деган эди. Совет ҳукумати АҚШ ҳукуматининг ана шу баёнотига ўз муносабатини изҳор қилди. Биз СССР олдида, АҚШ олдида, барча давлатлар олдида турган халқаро проблемаларни ҳал этиш мақсадида музокаралар олиб бориш тарафдоримиз, ишга жиддий ёндошиш тарафдоримиз, амалий чоралар кўриш тарафдоримиз. Совет Иттифоқи ҳар қандай музокараларда, табиийки, иттифоқчиларимизнинг манфаатлари ва ҳуқуқларини ҳурмат қилиш, катта ва кичик бошқа давлатларнинг қонуний ҳуқуқлари ҳамда манфаатларини ҳурмат қилишга асосланади.

Совет Иттифоқи уставни тўлатўкис пухта бажариш тарафдори. Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг принципларини тўлиқ амалга ошириш тарафдоридир.

Совет делегациясининг бошлиғи айтдики, АҚШнинг Вьетнамдаги ҳаракатлари Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг принципларига, антигитлерчилар коалицияси солдатлари рўёбга чиқариш учун жанг қилган ва жонларини фидо қилган озодлик ҳамда адолат идеалларига тамомила зиддир. Америка Қўшма Штатларининг Вьетнам халқига қарши қилаётган уруши АҚШ мустақил мамлакат бўлиб қолганидан буён ўтган даврда бошқа бирон мамлакатга қарши қилган урушидан ҳам, нацистлар Германияси ва милитаристик Японияга қарши олиб борган урушидан ҳам узоққа чўзилиб кетди. Америка Қўшма Штатлари Вьетнамда ўз мақсадларига эришмади ва эриша олмайди, чунки унинг иши ҳақ иш эмас. Барча қитъалардаги эркесевар кучлар вьетнам халқи билан бирдам бўлиб, уни қўллаб-қувватламоқдалар. Совет Иттифоқининг ёрдами озод Вьетнамнинг оғир ва қаҳрамонона курашидаги имкониятларини кўпайтираётганлиги билан фахрланамиз.

Ҳозирги вақтда Парижда Вьетнам проблемасини сиёсий жиҳатдан ҳал этиш тўғрисида музокаралар олиб борилмоқда. АҚШ жанг майдонида ярим миллионли армия ёрдами билан қўлга кирита олмаган нарсаларга конференцияда эриша олади — ўзга мамлакатда — Жанубий Вьетнамда стратегик ва сиёсий жиҳатдан мустаҳкам жойлашиб олади, сотқин Сайгон қўғирчоқларини ўз ҳокимлари сифатида вьетнам халқига мажбуран қабул қилдира олади, деб ўйлаш ҳақиқатга сира тўғри келмайди.

А. А. Громико айтдики, бу музокараларда Вьетнам Демократик Республикаси ва Жанубий Вьетнам Республикаси проблемани ҳал этиш юзасидан илгари сурган конструктив шартлар АҚШ олдида ўзи кириб қолган боши берк кўчадан муносиб равишда чиқиш имконини очиб берди. Вьетнам халқининг ишига ҳарбий йўл билан аралашишдан ва бошқа ҳар қандай тарздаги аралашишдан воз кечиш асосидагина бунга эришмоқ мумкин.

А. А. Громико Яқин Шарқдаги аҳволга тўхталиб бундай деди: Исроил Яқин Шарқ можаросини сиёсий жиҳатдан бартараф қилишга қаратилган ҳар қандай чораларга қарши чиқаётганлигини Бирлашган Миллатлар Ташкилотига, барча халқларга дағдаға қилишдан бошқа бир нарса эмас, деб таърифлаш мумкин. Исроил арбоблари Араб давлатларининг бундан икки йил муқаддам босиб олинган территорияларини аннексия қилиш йўлини тутмоқдалар, бу давлатларга қарши янгидан-янги ҳарбий иғвогарликлар уюштирмоқдалар, Хавфсизлик Кенгашининг 1967 йил 22 ноябрь резолюциясига хилоф суратда иш кўрмоқдалар. Исроилдан ташқари барча давлатлар бу резолюцияни можарони бартараф қилишнинг реалистик негизи деб топган эди.

Совет делегациясининг бошлиғи қуйидагиларни айтди: Исроил мустақил миллий давлат сифатидаги ҳуқуқларининг танилишига интилмоқда, деган важлар тамомила асоссиздир. Хавфсизлик Кенгашининг қарори Исроил қўшинларини босиб олинган территориялардан олиб чиқиб кетишни талаб этиш билан бирга Яқин Шарқдаги барча давлатларнинг, шу жумладан Исроилнинг ана шу ҳуқуқларини эътироф қилиш ва уларга шу ҳуқуқларни бериб қўйишни ҳам кўзда тутади.

Совет Иттифоқи бошқа кўпгина давлатлар билан биргаликда Яқин Шарқ можаросини сиёсий бартараф қилиш учун қатъий кураш олиб бормоқда. Совет Иттифоқи кейинги ойларда Хавфсизлик Кенгашининг резолюциясини амалга ошириш учун халқаро майдонда кўрилаётган тадбирлар доирасида ҳам, шу жумладан Хавфсизлик Кенгашининг доимий аъзоси бўлган тўрт давлат вакиллари ўртасида олиб борилаётган маслаҳатлашувларда ҳам ана шу йўлни ўтказиб келмоқда.

А. А. Громико Яқин Шарққа қурол-яроғ етказиб беришни чеклаб қўйиш масаласига тўхталиб, бундай деди: Совет ҳукумати АҚШ ҳукуматига баён қилганидек, Исроил қўшинлари Араб давлатларининг территорияларини оккупация қилиб турар экан, бу масаланинг муҳокама этилиши ҳеч қандай наф келтира олмайди.

Сўнгра Совет делегациясининг бошлиғи бундай деди: чет эл қўшинларининг Жанубий Кореяни оккупация қилиб туриши, бу ерда АҚШ қўшинларининг бўлиши корейс халқининг мамлакатни тинч йўл билан бирлаштиришни кўзда тутган хоҳиш-иродасини рўёбга чиқаришга халақит бераётган асосий ғовдир, доимий кескинликни келтириб чиқараётган манбадир.

Тинчлик манфаатлари барча чет эл қўшинларини Жанубий Кореядан олиб чиқиб кетиш тўғрисида аниқ ва равшан қарор қабул қилишни талаб этади. Совет Иттифоқи бошқа бир қанча давлатлар билан биргаликда бу масалани яна Бош Ассамблея муҳокамасига қўяди.

А. А. Громико айтдики, мустамлакачилик шу вақтгача тугатилган эмас. Ангола, Мозамбик, Гвинея (Бисау), Намибияда ўз халқларининг озодлиги ва мустақиллиги учун жанг қилаётган ватанпарварларнинг қони тўкилмоқда. Жанубий Африка Республикаси ва Жанубий Родезияда ҳамма ишлар ирқчилар қўлидадир. Бу ирқчилар гитлерчиларнинг оқ танли кишилар бошқа ҳамма кишилардан устун туради, деган уйдирмаларини ўз программаси деб қабул қилганлар.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти олдида мустамлакачиликни тамомила тугатиш соҳасида ҳали катта вазифалар турибди.

СССР ташқи ишлар министри Европадаги аҳволга тўхталиб, бундай деди: 60-йиллар охиридаги Европа 30-йиллар охиридаги Европадан тамомила фарқ қилади. Совет Иттифоқи, Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар ва Европада тинчликни ҳимоя қилаётган бошқа тинчликсевар кучлар Европада ҳар қандай агрессорни жуда тезлик билан тартибга чақириб қўйиш учун зарур воситаларнинг ҳаммасига эгадирлар. Лекин шундай бўлса ҳам, Европадаги вазият муносабати билан хотиржамлик туйғуларини изҳор қилиш учун асос йўқ.

Европа қитъасида жаҳоннинг бошқа ҳар қандай районидагига нисбатан қурол-яроғ, шу жумладан ядро қуроли кўп. Бир-бирига қарама-қарши турган икки ҳарбий гуруҳга мансуб давлатлар ихтиёрида шундай қуроллар бор.

Бошқа бир хавф ҳам шу хавф билан қўшилиб кетади. Бу хавф шундан иборатки, Германия Федератив Республикасида милитаризм ва реваншчилик қайтадан тикланмоқда, Ғарбий Германияда ги янги нацистлар активлашиб қолди.

Совет ҳукумати бошқа ҳукуматлар ва давлатларнинг эътиборини ана шу фактларга яна ва яна жалб этишга мажбурдир. Муштарак манфаатларимиз, муштарак бурчимиз шундан иборатки, Германия Федератив Республикаси тараққиётидаги хатарли тенденцияларга чек қўйиш керак ва яна ҳокимият тепасига чиқишга интилаётган янги нацизмни улоқтириб ташлаш ҳамда пайини қирқиш лозим.

Европадаги давлат чегараларининг, шу жумладан Одер-Нейссе бўйлаб ўтган чегараларнинг ҳамда Германия Федератив Республикаси билан Германия Демократик Республикаси ўртасидаги чегараларнинг дахлсизлиги, деди СССР ташқи ишлар министри, ер юзининг шу қисмида мустаҳкам тинчлик ўрнатишнинг зарур шартидир.

А. А. Громико сўзини давом эттириб, бундай деди: Совет ҳукумати Европада ўзининг қонуний ўрнига эга бўлган Германия Федератив Республикасига давлат сифатида қарши чиқмаётганлигини бир неча бор таъкидлади. Совет Иттифоқи Германия Федератив Республикаси билан муносабатларни яхшилашга тайёрдир ва ГФР Европада тинчлик манфаатларини, Совет Иттифоқи ва унинг дўстларининг манфаатларини ҳурмат қилиш йўлига ўтган тақдирда, Европадаги мавжуд аҳволнинг реаллигини, шу жумладан социалистик Германия Демократик Республикаси мавжудлиги каби рад этиб бўлмайдиган фактни тан олган тақдирда бизнинг муносабатларимизда бурилиш рўй бериши мумкин деб ҳисоблайди. Ана шу герман давлатининг мавжудлиги реал бир ҳолдир. Буни ҳеч ким ўзгартира олмайди. Совет Иттифоқи Германия Федератив Республикаси сиёсатининг тинчликка хавф туғдираётган жиҳатларига кескин суратда қарши чиқмоқда. Совет Иттифоқи ва бизнинг иттифоқчиларимиз бу масалаларда Потсдам битимига ва иттифоқчилар ўртасида тузилган бошқа битимларга таяниб, ўз хавфсизлиги, Европа хавфсизлиги ва умумий хавфсизлик манфаатлари тақозо этган позицияда турибдилар ва бундан буён ҳам шундай позицияда турадилар.

Урушдан кейинги даврдаги халқаро муносабатлар, деб уқтириб ўтди Совет делегациясининг бошлиғи, Бирлашган Миллатлар Ташкилотидан ўзининг асосий вазифаси — тинчликни сақлаш, шу ҳал қилувчи соҳага БМТ имкониятлари ва фаолиятини сафарбар қилиш вазифасини бажариш йўлида кўрадиган тадбирларни кучайтиришни талаб қилмоқда.

Шунга биноан Совет ҳукумати «Халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш тўғрисида»ги масалани муҳим ва тез ҳал этилиши лозим бўлган зарур масала сифатида Бош Ассамблея XXIV сессиясининг муҳокамасига қўяди. А. А. Громико Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо бўлган барча давлатларни тинчликнинг тақдири учун юксак жавобгарликни англаб, бу масалани муҳокама қилиш ва тегишли қарор қабул қилишга даъват этди.

А. А. Громико сўзини давом эттириб қуйидагиларни айтди: мустамлакачилик системаси емирилиши натижасида мустақилликка ва ўз территориясининг бутунлигига эришган бошқа давлатлар ва халқларга қарши баъзи давлатларнинг қуролли кучлари қилган ҳаракатлари натижасида босиб олинган территориялардан қўшинларни олиб чиқиб кетиш — халқаро кескинликни юмшатишнинг, халқлар хавфсизлигини мустаҳкамлашнинг муҳим шарти бўлмоғи керак. А. А. Громико айтдики, тинчлик манфаатлари Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг оккупациячи қўшинларни ўзгаларнинг территорияларидан олиб чиқиб кетиш тўғрисида Хавфсизлик Кенгаши қабул қилган қарорларнинг сўзсиз бажарилишига эришувини, бундай қарорларни четлаб ўтиш ёки менсимасликка йўл қўймасликни ҳам талаб этади.

Мустамлакачилар ҳануз бошқариб келаётган халқларнинг озодлик ҳаракатларини бостириш йўлидаги ҳар қандай тадбирларни дарҳол тўхтатиш ва бу халқларнинг ҳаммасига мустақиллик бериш — халқаро хавфсизликни мустаҳкамлашга кўп жиҳатдан ёрдам берган бўлур эди. Сўнгги мустамлака территорияларининг озод қилиниши Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг мустамлака мамлакатлар ва халқларга мустақиллик бериш тўғрисида қарийб ўн йил илгари қабул қилинган Декларацияси талабларини тўлиқ бажаришдан далолат берган бўлур эди.

Совет Иттифоқи, деб сўзини давом эттирди А. А. Громико, Бош Ассамблея ҳукуматларни ўзларининг халқаро муносабатларида давлатларнинг, улардаги ижтимоий тузум қандай бўлишидан қатъи назар, тинч-тотув яшаш принципларига — ҳар бир давлатнинг суверенитети, ҳуқуқий тенглиги, территориал дахлсизлиги, ички ишларига аралашмаслик принципларига, барча халқларнинг ўз ижтимоий тузумини эркин танлаб олиш ҳуқуқларини ҳурмат қилиш принципларига қаттиқ риоя қилишга даъват этсин, деб таклиф қилади. Давлатлар ўртасида рўй берадиган барча низолар куч ишлатмай ёки куч ишлатиш билан таҳдид қилмай фақат тинч воситалар билан ҳал этилиши лозим.

Совет ҳукуматининг фикрича, деди А. А. Громико, давлатларнинг жаҳондаги турли районларда хавфсизликнинг самарали маҳаллий системаларини вужудга келтириш соҳасида амалий ишга киришишлари тўғрисидаги масалани қўйиш пайти келди. Ана шу маҳаллий хавфсизлик системалари тегишли районларда жойлашган ва Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Устави қоидаларига мувофиқ ҳаракат қиладиган барча давлатларнинг биргаликда олиб борадиган ишларига асосланади.

А. А. Громико кейинги ойларда Европада умумевропа кенгашини чақириш тўғрисидаги таклифга қизиқиш кучайиб бораётганлигини мамнуният билан қайд қилди.

Совет ҳукумати Европадаги бетараф давлатлардан бири бўлмиш Финляндиянинг ташаббусини конструктив чора деб ҳисоблайди. Финляндиянинг бу ташаббуси ана шу кенгашни ўтказиш учун амалий тайёргарлик кўра бошлашга қаратилган.

Кейинги вақтларда, деб сўзини давом эттирди Совет делегациясининг бошлиғи, Осиёда коллектив хавфсизликнинг самарали системасини вужудга келтириш ғояси ўзига йўл очиб ола бошлади.

Аслини олганда машҳур Бандунг конференциясининг қарорлари шу ғоя билан суғорилган. Ана шу конференция ўтказилган пайтдан буён ўтган йиллар Осиёда коллектив хавфсизлик системаси зарур эканлигини тасдиқлади. Бу система ҳаётий зарур масалада — тинчлик ва хавфсизлик тўғрисидаги масалада Осиё мамлакатлари халқларига хизмат қилган бўлур эди. Бундай системани вужудга келтириш тўғрисида ана шу райондаги барча давлатлар, уларнинг ижтимоий тузумидаги тафовутларга қарамай, шуғулланишлари ва шу йўлда иш олиб боришлари керак, чунки бу система ана шу давлатлардан ҳар бирининг манфаатларига хизмат қилади.

Сўнгра СССР ташқи ишлар министри айтдики, Совет Иттифоқи «Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш юзасидан жаҳондаги барча давлатларга мурожаати» лойиҳасини делегатлар муҳокамасига қўяди. Биз, деди А. А. Громико, барча делегацияларни ана шу ҳужжатни синчиклаб ўрганиб чиқишга чақирамиз ва сессия давомида бу лойиҳанинг айрим қоидаларини батафсил изоҳлаб беришга, шунингдек мурожаатнинг узил-кесил текстини ўзаро келишиб олиш мақсадида ўтказиладиган маслаҳатлашувларда қатнашишга тайёр эканлигимизни билдирамиз.

А. А. Громико халқларнинг хавфсизлиги қуролланиш пойгасини тўхтатиш учун курашда қўлга киритиладиган муваффақиятларга кўп жиҳатдан боғлиқдир, деб уқтириб ўтди. Зўр бериб қуролланиш учун ҳар йили 200 миллиард доллардан ортиқ маблағ сарф қилинмоқда.

Тинчлик манфаатлари нуқтаи назаридан олиб қараганда, деб таъкидлади А. А. Громико, ядро қуролини тарқатмаслик тўғрисидаги шартномага кўпчилик давлатларнинг, хусусан ядро қуролини вужудга келтириш учун моддий-техника имкониятларига эга бўлган ёки ана шу даражага анча тезроқ етиб олиши мумкин бўлган давлатларнинг қўшилишини таъминлаш муҳимдир.

Бундан чорак аср илгари, деди Совет делегациясининг бошлиғи, ядро қуроли билан қуролланиш пойгаси бошланганлиги учун Совет Иттифоқи ҳам, бошқа социалистик давлатлар ҳам жавобгар эмас. Биз ана шундай қуролланиш пойгасини тўхтатишнинг реал чоралари ҳақида, қуролсизланиш чоралари ва ҳатто, ёппасига ва батамом қуролсизланиш чоралари тўғрисида доим ўз таклифларимизни айтиб келдик. Бизнинг мамлакатимиз ҳозир ҳам шу йўлга амал қилмоқда.

Совет ҳукумати, деди А. А. Громико, стратегик қуроллар билан қуролланиш пойгасини тўхтатишга қаратилган ҳар қандай тадбирларга катта аҳамият беради.

Ядро энергиясидан фақат тинчлик мақсадларида фойдаланиш учун ядро қуроли ишлаб чиқаришни тўхтатиш ва ядро қуролининг ҳамма запасларини тугатиш, ер остида ядро қуроли синовлари ўтказилишини тақиқлаш, жаҳоннинг турли районларида ядро қуролидан холи зоналарни вужудга келтириш, денгиз тагидан ҳарбий мақсадларда фойдаланишни тақиқлаш каби чораларни кўриш пайти келди. Ядро қуролига эга бўлган баъзи давлатлар эмас, ўз ихтиёрида шундай қуроллар бўлган барча давлатлар ҳам ядро қуролини тарк этиш чораларини амалга оширган тақдирда бу соҳада кескин қадамлар қўйиш мумкин.

Совет делегациясининг бошлиғи қуйидагиларни айтди: Совет Иттифоқи уруш олиб боришнинг химиявий ва биологик воситаларини қонундан ташқари деб эълон қилиш истагига амал қилиб, Польша Халқ Республикаси, Венгрия Халқ Республикаси, Монголия Халқ Республикаси, Болгария Халқ Республикаси, Румыния Социалистик Республикаси ва Чехословакия Социалистик Республикаси билан биргаликда «химия ва бактериология» (биология) қуролини тайёрлаш, ишлаб чиқариш ва тўплашни тақиқлаш ҳамда бу қуролни йўқ қилиш тўғрисидаги конвенцияни тузиш ҳақидаги масалани Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеяси XXIV сессиясининг муҳокамасига қўяди. А. А. Громико тегишли халқаро конвенция лойиҳасини тақдим этади.

А. А. Громико сўзининг охирида бундай деди: Совет Иттифоқи ва бошқа социалистик давлатлар тинчлик сиёсатини изчиллик билан амалга ошириш, урушнинг олдини олиш ва халқаро хавфсизликни мустаҳкамлаш манфаатлари йўлида куч-ғайратни кенг кўламда бирлаштириш, бу йўлда биргалашиб қатъий ҳаракат қилиш катта ижобий натижалар беради, деб астойдил ишонадилар. Аммо, бу нарса давлатларнинг тинчлик манфаатлари йўлида ҳамкорлик қилишни астойдил истаганликларини аниқ-равшан баён қилишларини талаб этади, барча давлатлардан тинчлик йўлида коллектив бўлиб ишлашга шай бўлиб туришни талаб қилади.

Совет Иттифоқи аввалгидек ҳозирда ҳам шундай ҳамкорлик қилишга тайёрдир. Совет Иттифоқи Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг юксак мақсадларини амалга ошириш учун бундан буён ҳам ўз ҳиссасини қўша беради.

Бош Ассамблеянинг бугун эрталабки мажлисида Япония ташқи ишлар министри Аити ҳам сўзга чиқди. У, Япония ёппасига ва батамом қуролсизланиш учун курашга катта аҳамият беради, деб таъкидлади. Аити айтдики, денгиз давлати бўлмиш Япония денгиз ва океанлар тагида қуролланиш пойгасининг олдини олишдан жуда манфаатдордир. Япония ташқи ишлар министри қуйидагиларни айтди: «Япония аввало, ядро қуролларини денгиз ва океанлар тагида жойлаштиришни тақиқлашга жуда катта аҳамият беради. Ядро қуроли каби одамларни ёппасига қириш учун фойдаланилиши мумкин бўлган химиявий ва бактериология қуролига келганда шуни айтиш керакки, бу қуролдан фойдаланишни тақиқлаш, бу қуролни тайёрлаш ва ишлаб чиқаришни тақиқлаш ҳамда унинг запасларини йўқ қилиб юбориш мутлақо зарур».

Редактор ўринбосари
Ж. ЖАББОРОВ.

ҚЎШИНЛАРНИНГ БИРГАЛИКДА ЎТКАЗИЛАДИГАН МАШҚЛАРИ

Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар бирлашган қуролли кучлари тайёргарлиги планига мувофиқ, сентябрь ойининг учинчи ўн кунлигида Польша Халқ Республикаси территориясида иттифоқчи армиялар қўшинларининг биргаликдаги ҳарбий машқлари ўтказилади. Бу машқларда СССР, Чехословакия Социалистик Республикаси, Германия Демократик Республикаси ва Польша Халқ Республикаси қуролли кучлари қўшинлари қатнашади.

Бу машқлардан кузатилган мақсад — 1969 йилда қўшинларнинг тайёргарлиги якунларини тўплаш ва қуролдош иттифоқчи армияларнинг дўстлиги ҳамда қардошлигини янада кучайтиришдан иборат.

Польша Халқ Республикасининг миллий мудофаа министри Броня генерали Войцех Ярузельский машқларга раҳбарлик қилади.

КАМЧАТКАДАГИ ЗАФАР

ИНСОН ВА ТАБИАТ

Чкалов номидаги Тошкент самолётсозлик заводи қошида ташкил этилган «Старт» спорт клубида альпинистлар секцияси ташкил этилганига қарийб 10 йил бўляпти. Альпинистлар шу йиллар ичида бир неча бор Тянь-Шань ва Помир чўққилари сари юриш қилдилар. Бу юришларда улар икки марта Ленин чўққисига чиқишга мушарраф бўлишди.

Шу йилнинг ўтган август ойида спорт мастери Пётр Михайлович Карпов бошлиқ альпинистлар экспедицияси мамлакатимизнинг Узоқ Шарқидаги Камчатка ярим оролида жойлашган Ключевская тоғлигидаги вулқонларга чиқишга муваффақ бўлдилар. Келинг, яхшиси бу ҳақда экспедиция бошлиғи П. М. Карповнинг ўзидан эшитайлик:

— Бизнинг асосий мақсадимиз денгиз сатҳидан 4000 метрдан зиёд баландликдаги вулқон тепалигига чиқиш эди. Дастлаб бунга кўзимиз етмади. Шунда, вертолётда йўл олишни мўлжаллаб ҳам кўрдик. Бироқ, Камчатка тоғларидаги об-ҳаво шароити бунга йўл бермади. Шундан сўнг, биз Петропавловск — Камчатский шаҳри портидан пароходда Тинч океанга тушиб, ярим оролдаги Ключи посёлкасига келдик. Посёлкадаги пионерлар уйи дирекциясидаги ўртоқлар бизга яқиндан ёрдам беришди. Улар биз учун иккита «ГАЗ-63» маркали машина ажратдилар. Чунки, биз мўлжаллаган тоғликларга етгунгача бўлган масофани яёв босиб ўтиш имконияти йўқ эди.

Биз сафар жабдуқларини ҳозирлаб, борлиқни тун пардалари қоплаганда табиати сўлим Ключи посёлкасини тарк этиб, тоғлар сари йўл олдик. Ёмғир бетиним шивалаб турибди. Хира чивинлар бизга ёпирилиб ташланади. 850 метр баландлик қайд этилган белгидан сўнг асосий ҳужумни бошладик. Тоғ чўққилари томон борар эканмиз, бир йилнинг тўрт фаслини бошдан кечираётгандек туюлади. Чакалакзорлар, ботқоқликлардан ошдик. Улар бизни ўтгани қўймай, ўзларининг машъум қаърига тортиб олгудек бўлишарди. 10 соат давомида ботқоқликлар билан курашишга тўғри келди. 3000 метр баландлик қайд этилган белгига етганимизда бизни кучли бўрон қарши олди. Ҳаво булут ва чанг қўйнида ғарқ эди. Қуёш кўринмасди...

Шуни ҳам айтиш керакки, биз чиқаётган йўлдан илгари ҳеч ким юрмаган. Биздан илгари бу ёққа қадам ранжида қилган сайёҳлар вулқондан отилиб чиқаётган лаваларни четлаб, кратерга яқинлашар эдилар. Биз эса айланмасдан, тўғри йўл бўйлаб борар эдик.

— Вулқон бизларни шамолсиз, тинч-осудалик билан қарши олди, — деб сўзга қўшилди экспедиция аъзоси Дмитрий Каменев. — Тоғ тошлари гўё чўғдек ёнарди. Шунда биз ўзимизни гўё тандирга кириб қолгандек сездик. Кратерга нигоҳ ташладик. Унинг ташқи кўриниши — худди улкан даҳанидан дарғазаб ҳолда олов ҳамда тошларни муттасил кўкка пуркаб турган аждаҳога ўхшаб кетарди.

Биз кўзлаган мақсадимизга эришган эдик. Энди олдимиздаги бирдан-бир вазифа — бутун жаҳон пролетариатининг доҳийси Владимир Ильич бюстини ҳамда серқуёш республикамизни ифодаловчи байроқни тепаликка ўрнатиш эди. Бу ишни ҳам муваффақиятли уддаладик. Экспедициямиз пастга қайтиб тушгач, Узоқ Шарқдаги Камчатка ярим оролидан гуллар маскани Ўзбекистонимизга зафар телеграммасини йўлладик. Бу телеграммага экспедицияда биз билан бирга бўлиб, эришган муваффақиятимизга ўзининг муносиб ҳиссасини қўшган альпинистлардан — самолётсозлик заводи ишчилари Владимир Цикуленко, Василий Никонов, ака-ука Анатолий ва Геннадий Григорьевлар ҳамда Тошкент телестудиясининг кинооператори Аркадий Вотринлар ҳам имзо чекдилар.

Ҳ. ҚОДИРОВ.
А. НИЗОМОВ.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЛЕНИН ОРДЕНЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА
26, 30 сентябрь ва 5, 8 октябрда
СОФОКЛ
«ШОҲ ЭДИП»
(икки пардали трагедия)
Спектаклда СССР халқ артистлари, Ҳамза мукофоти лауреатлари:
Шукур БУРХОНОВ ва Сора ЭШОНТУРАЕВАлар иштирок этадилар.
Спектакль кеч соат 7 яримда бошланади.
Касса эрталаб соат 10 дан очиқ.

ОВЧИЛАР ДИҚҚАТИГА!
4, 5 октябрь эрталаб соат 10 дан
«ТАШОБЛОХОТОБЩЕСТВО»
ОБЛАСТЬ ОВЧИ ИТЛАРИНИНГ КЎРГАЗМАСИНИ ЎТКАЗАДИ
Қатнашишни истаган ўртоқлар Тошкент шаҳар, Ш. Руставели кўчаси, 1-тупик, 3-уйда рўйхатдан ўтишлари мумкин.
Кўргазмага фақат итларни қутуришга қарши эмлатилганлиги ҳақидаги справкалар билангина қўйилади.
«Ташоблохотобщество».

СВЕРДЛОВ НОМЛИ КОНЦЕРТ ЗАЛИДА
22 сентябрда
М. ҚОРИЁҚУБОВ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ ФИЛАРМОНИЯ ва ЭСТРАДА СОЛИСТЛАРИнинг
КОНЦЕРТИ
Ўзбекистон ССР халқ артисти Қундуз МИРКАРИМОВА; солистлар: Фахриддин УМАРОВ, Алижон ҲАСАНОВ, Гулшод ОТАБОЕВА, Ойхон ЁҚУБОВА, Сора ШУКУРОВА, Карима УЗОҚОВА ва бошқалар қатнашади.
Программани ҒУЛОМ ТОЖИАЪЛОЕВ олиб боради.
Концерт кеч соат 8 да бошланади.
Билетлар концерт зали кассасида кундуз соат 2 дан, район кассаларида эрталаб 11 дан сотилади.

МАРКАЗИЙ «ПАХТАКОР» СТАДИОНИДА
23, 24 ва 26 сентябрь кеч соат 7 да 27 сентябрь соат 5 яримда
СССР биринчилиги учун «КРИЛЬЯ СОВЕТОВ» (Куйбишев) — «ПАХТАКОР» (Тошкент) командалари ўртасида
ФУТБОЛ.

«Ўзбекистон» нашриёти коллективи нашриётнинг катта редактори Мамасодиқ Исмоиловга рафиқаси
Қундуз ИСМОИЛОВАнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Орган Центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

Бизнинг адрес ва телефонлар: ТОШКЕНТ «ПРАВДА ВОСТОКА» кўчаси № 26. Редактор — 336545, Редактор ўринбосарлари — 337914, 339323, Масъул секретарь — 334455, Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283, Партия турмуши — 333469, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331216, Халқаро ҳаёт — 337604, Коммунистик тарбия — 331455, Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780, Совет қурилиши — 333258, Қишлоқ хўжалиги — 337604, Адабиёт ва санъат — 332036, 337221, Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451, Маҳаллий ахборот ва спорт — 332347, Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553, Иллюстрация — 334524, Стенографистка — 337343, Корректура — 337162, Эълонлар — 338142, Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258, ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ, Андижон — 48—85, Бухоро 43—141, Қарши 38—42, Наманган 21—88, Нукус — 42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Фарғона 41—88, Урганч 34—55.

№ Б. — 221. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64633. Р. 16444.